

Izveštavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT temama

Badanjak, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:063353>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

IVA BADANJAK

**Izvještavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT
temama**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**Izvještavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT
temama**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: dr. sc. Dunja Majstorović Jedovnicki

Studentica: Iva Badanjak

Zagreb, rujan 2019.

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad, *Izveštavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT temama* koji sam predala mentorici dr. sc. Dunji Majstorović Jedovnicki, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16.-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Iva Badanjak

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Temeljni pojmovi LGBT zajednice	3
3. Medijska reprezentacija LGBT osoba i tema.....	5
3.1. Važnost izvještavanja o LGBT temama.....	6
3.1.1. Kako bi mediji trebali izvještavati o LGBT temama?	7
3.1.2. Nefitni LGBT mediji	8
3.2. Dominantni obrasci prikazivanja LGBT tema i osoba.....	8
3.2.1. Stereotipi i govor mržnje.....	10
3.2.2. Seksualizacija.....	11
3.2.3. Homofobija i diskriminacija	12
3.2.4. Neprimjerena terminologija	13
3.3. Etički i profesionalni standardi medijskog izvještavanja.....	13
3.3.1. Pitanje odgovornosti	14
3.4. Medijska pismenost.....	15
4. Zakonodavni kontekst	16
4.1. Ljudska prava i LGBT	17
4.2. Zaštita LGBT prava u hrvatskim zakonima	17
4.3. Aktivnosti MUP-a u suzbijanju diskriminacije.....	19
5. Metodologija istraživanja.....	21
5.1. Cilj i istraživačka pitanja.....	22
6. Rezultati istraživanja.....	23
6.1. Zastupljenost LGBT tema na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr	23
6.2. Način izvještavanja	26
6.3. Najčešće spomenuta seksualnost	30
6.4. Količina neprimjerene terminologije ili govora mržnje.....	32
6.5. Tip naslova.....	32
6.6. Vrsta grafičke opreme	34
7. Zaključak.....	36
8. Literatura	39
Sažetak	45
Summary	46
Prilozi.....	47

1. Uvod

Mediji imaju funkciju društvene odgovornosti, djelovanja u interesu javnosti i potreba pojedinaca, pogotovo marginaliziranih skupina te u tom smislu moraju promovirati raznolikost i kvalitetu pri izvještavanju (Potter, 2001: 187). U današnjem modernom društvu, teško je, pa gotovo i nemoguće, zaobići ili ignorirati medije i medijske sadržaje. Pojavljuju se na društvenim mrežama, na plakatima, radnom mjestu ili u razgovoru s prijateljima, kolegama ili obitelji. Publika se više ne promatra kao pasivni primatelj informacija, ali mediji se i dalje koriste, svjesno ili nesvjesno, određenim okvirima pri kreiranju medijskog sadržaja. Mediji imaju trostruku funkciju u prikazivanju seksualnosti i roda u medijima. Oni otkrivaju seksualne norme i norme ponašanja koje postoje u određenom društvu u određenom trenutku, nositelji su ideologije i uče nas o našim ulogama, pravima i obavezama na području seksualnosti te kao potrošna roba šire ideju o seksualnosti, odnosno imaju ideološku funkciju u održavanju onoga što mi pojedinci jesmo i što bi vladajuće strukture htjele da budemo (McNair, 2004).

Na početku 21. stoljeća, Lezbijska organizacija Rijeke "LORI" provela je dva istraživanja tiskanih medija i njihovom izvještavanju o LGBT osobama. Zaključak je bio kako se o LGBT zajednici izvještava površno, često netočno i senzacionalistički uz pridjeve "egzotično" i "ekstravagantno" (Lezbijska organizacija Rijeka "LORI", 2004). Posljednjih par godina, prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, izvještava se neutralno i informativno, ali i dalje površno. Primjerice, 2016. godine su hrvatski mediji u najvećoj mjeri izvještavali o načinima na koji se zemlje odnose prema LGBT osobama, prosvjedima diljem svijeta koji su za ili protiv prava seksualnih manjina te o povorkama u Hrvatskoj (Izvješće o radu za 2016. Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2017). Slično je bilo i 2017. godine kad su mediji uglavnom pisali o povorkama ponosa u Hrvatskoj, životnim partnerstvima, srbijanskoj premijerki Ani Brnabić kao otvorenoj lezbijki, sudskim presudama u slučajevima diskriminacije na temelju spolne orijentacije, diskriminaciji na tržištu rada, nasilju, homofobiji, aktivnostima organizacija civilnog društva i osobnim svjedočanstvima LGBT osoba (Izvješće o radu za 2017. Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2018).

Naslov ovog diplomskog rada je „Izvještavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT temama”. Temu izvještavanja portala o LGBT temama sam odabrala jer smatram kako mediji imaju društvenu odgovornost izvještavati iskreno, nepristrano i uravnoteženo o seksualnim manjinama, s naglaskom na prikazivanju što više pozitivnih primjera. Naime, kako sam osobno nekoliko puta bila svjedokom fizičkog napada na osobe koje se identificiraju kao pripadnici seksualnih manjina,

mišljenja sam kako mediji ne bi trebali puko prenositi takve homofobne stavove i ponašanja, već biti svojevrsni korektiv koji će ukazivati na negativan odnos društva prema manjinama i učiti javnost o jednakosti i važnosti ljudskih prava.

Ovaj rad je strukturiran u nekoliko glavnih poglavlja. Nakon što ću dati teorijski okvir i objasniti osnovne pojmove LGBT zajednice, prikazat ću medijsku reprezentaciju LGBT osoba i tema u hrvatskim medijima, s naglaskom na dominantnim obrascima, etičkom i profesionalnom kodeksu novinara te važnosti izvještavanja o seksualnim manjinama. U zakonodavnom okviru ću razjasniti pravni kontekst koji štiti prava LGBT osoba te dati uvid u najvažnije hrvatske zakone koji u svom sadržaju spominju različite seksualne orijentacije. Nakon toga slijedi metodologija i rezultati istraživanja, interpretacija i zaključak.

Mediji koje ću analizirati su novinski portali jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr, koji su jedni od najčitanijih hrvatskih portala, s najvećom publikom i sukladno tome najvećim utjecajem na oblikovanje mišljenja i stavova društva. Pretpostavljam kako će mediji o LGBT temama većinom izvještavati neutralno i prigodno, odnosno u vrijeme održavanja Povorke ponosa ili nasilnih ispada, s malim brojem izvora informacija i kratkim formama. Također, mislim da će se većinom izvještavati o muškoj homoseksualnosti, pritom zanemarujući ostale seksualnosti, a ponajviše transrodnost. Pretpostavljam da će se u komentarima čitatelja naći primjeri govora mržnje što govori o tome da mediji ne reguliraju komentare te da čitatelji, zbog mogućnosti anonimnog ostavljanja komentara, i dalje imaju mogućnost širenja diskriminatornih stavova, koji su zakonom zabranjeni. Mislim kako će naslovi većinom biti praznog značenja, slabo povezani sa sadržajem teksta, a grafička oprema (fotografija, video, ilustracija) prikazivati negativne scene koje imaju za cilj šokirati ili iznenaditi.

2. Temeljni pojmovi LGBT zajednice

Kod medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama, ali i boljeg razumijevanja LGBT zajednice u cjelini, važno je poznavati osnovne pojmove i njihovo značenje. Seksualna orijentacija je jedna od četiri komponente seksualnosti, uz biološki spol, rodni identitet i društveno rodnu ulogu. Definira se kao emotivna i fizička privlačnost prema osobama određenog spola. Prema Spahić i Gavrić (2012) postoje tri različite seksualne orijentacije. Homoseksualnost ili istospolna orijentacija je emotivna, seksualna, romantična, duhovna i druga privlačnost u odnosu na osobe istog spola. Heteroseksualnost se opisuje kao emotivna, seksualna, romantična, duhovna i druga privlačnost u odnosu na osobe suprotnog spola. Autori kao treću seksualnu orijentaciju prepoznaju biseksualnost koju definiraju kao emotivnu, seksualnu, romantičnu, duhovnu i drugu privlačnost u odnosu na osobe oba spola. Seksualna orijentacija se formira u ranoj životnoj dobi, ne može se odabrati i nije podložna promjeni, a na njen nastanak utječu biološki i sociološki faktori. Za razliku od seksualne orijentacije, seksualno ponašanje osobe mogu odabrati i ono može, ali i ne mora biti, u skladu s pripadajućom seksualnom orijentacijom. Kao treći pojam koji treba razlikovati od spomenuta dva je seksualni identitet koji je primarno subjektivna kategorija (Hasanagić, 2012: 45).

Seksualna orijentacija dio je identiteta osobe, a odnosi se na seksualno, romantično, emocionalno i fizičko privlačenje osoba istog spola (homoseksualnost), suprotnog spola (heteroseksualnost) i oba spola (biseksualnost). Za razliku od seksualnog ponašanja, ona se ne može odabrati (Bijelić, Hodžić i Lapčević, 2010). Prema toj ideji, seksualna manjine trebale bi dobiti poseban set prava, uključujući pravo pristupa masovnim medijima, kako bi mogle očuvati svoj identitet i različitost (Hodžić i Jusić, 2010).

Coming out predstavlja proces koji obuhvaća otkrivanje i prihvaćanje vlastite homoseksualnosti /biseksualnosti i priopćavanje tog "otkrića" drugim osobama. Ujedno se opisuje i kao doživotni proces istraživanja vlastite homoseksualnosti i razmjena tog iskustva s prijateljima, obitelji, kolegama i širom društvenom zajednicom (Vučaj, 2009, prema Spahić i Gavrić, 2012).

„Biti *out* u klasičnom LGBT rječniku znači da LGBT osobe nisu više u ormaru: da biti *out* znači konačno biti u vanjskom svijetu i izvan svih isključenja i lišavanja. Možemo reći da biti *out* (izvan) zapravo znači biti unutra – unutar carstva vidljivog, izgovorljivog, onog što je kulturno razumljivo“ (Huremović, 2012: 224).

Transrodnost je termin koji se koristi kako bi se opisale različite osobe, ponašanja i grupacije koje se djelomično ili potpuno suprotstavljaju nametnutim rodnim i spolnim ulogama. Pod

suprotstavljanjem se podrazumijeva da rodni identitet i/ili rodno izražavanje transrodnih osoba nije u skladu sa spolom koji im je dodijeljen pri rođenju (Vasić, 2012: 80).

Izraz LBGT ili gay zajednica koristi se kako bi napravila razlika između LGBT i heteroseksualnih osoba s tim da se prva grupa definira kao manjina u odnosa na drugu, većinsku grupu. Radi se o ustvari o akronimu koji se koristi kako bi se opisao rodni i spolni identitet osoba koje nisu heteroseksualne orijentacije. U taj izraz ulaze lezbijke (L), gay muškarci (G), biseksualne osobe (B) i transrodne osobe (T). Često se ovom akronimu dodaju i slova Q (queer), I (osobe koje se identificiraju kao interseksualne), T (transeksualne osobe) i još jedno Q za one koji propitkuju svoju seksualnu orijentaciju. Dakle, puni akronim bi bio LGBTTIQQ (Trbonja, 2012: 495).

Pojam širi od LGBT-a, a koji se u zadnjem desetljeću sve češće koristi u LGBT zajednici je queer. Taj pojam u Cambridge rječniku označava nekoga tko je čudan, neobičan i/ili neočekivan. Do 1980-to je bio pogrdan naziv za gay muškarce, a danas se on koristi kao pozitivno samoodređenje, dijelom kao način aktivnog suprotstavljanja homofobičnoj okolini (Džoić, 2016: 5). Termin queer je u literaturu prva uvela feministička teoretičarka Teresa de Lauretis koja je 1991. godine opisala queer teoriju kao antiesencijalistički termin usmjeren na kritičku samorefleksiju unutar gay i lezbijskih intelektualaca (Durkalić, 2012: 47).

Uz LGBT zajednicu se često vežu mnogi simboli kroz koje se izražava ponos, zajedništvo, zajedničke vrijednosti i povezanost, a njima se vrši i "prepoznavanje". Najprepoznatljiviji je svakako zastava duginih boja koja je simbol jedinstva i različitosti te je obilježje mirovnog, feminističkog i LGBTTIQQ pokreta (Huremović, 2012: 27). Osnovni dizajn zastave se često mijenja kako bi naglasila pripadnost nekoj od supkultura u okviru LGBT zajednice (Čaušević, 2012: 425). Pride/Povorka ponosa/Parada ponosa/Prosvjedni marš je prosvjedni marš za prava LGBT osoba koji se održava od 1970. godine (Knezović, 2016: 3).

3. Medijska reprezentacija LGBT osoba i tema

U pojam masovnih medija ubrajaju se novine, televizija i radio, a publika kojoj se obraćaju je masovna publika ili masa. Ovaj pojam u široku uporabu ulazi nakon pojave i širenja komercijalnih radio programa u SAD-u. Masovne medije oblikuje tzv. horizontalna komunikacija (jedan prema mnogima) koja je pogodna za manipulaciju. Pojavom Interneta dolazi do pojma "novih" medija, a tada dolazi i do distinkcije između "starih" i "novih" medija. „Suvremeni svijet nezamisliv je bez masovnih medija. Oni su sastavni dio života svakog čovjeka, bez obzira na rasu, obrazovanje, imovno stanje, društvenost... Nitko ne može izbjeći utjecaju masovnih medija.“ (Malović, 2007a). Masovni mediji su vijesti, informacije, zabava i edukativno sredstvo koji ulaze u naše živote i donose nam različita mišljenja i svjetonazore. Oni neprimjetno oblikuju ljude u skladu s potrebama postojećeg sustava i to tako da potiskuju kritičko individualno razmišljanje i promiču jednodimenzionalno mišljenje koje integrira suprotnosti. Masovna komunikacija je onaj oblik komunikacije koji se posreduje disperzivnoj publici putem javnih izjava, indirektno, tehničkim sredstvima i jednostrano. Pri tome je disperzivna publika raspršen, veći broj ljudi koji ne konzumiraju medijske sadržaje zajedno nego u različitim uvjetima (Kunczik i Zipfel, 2006).

Teorija *framinga* ili uokviravanja govori kako mediji odabiru određene događaje i onda ih smještaju unutar određene naracije. „Okvir djeluje tako da odabire i ističe jedna, a prikriva druga obilježja stvarnosti, na način koji kazuje dosljednu priču o problemima, njihovim uzrocima, moralnim implikacijama i rješenjima“ (Entman, 1996, prema Street, 2003). Uokviravati se može uz pomoć metafora, povijesnih primjera, sloganima, opisima i vizualnim slikama. Car (2015) smatra kako je objektivnosti u novinarstvu, odnosno u medijskim tekstovima, slična pozitivističkom pristupu u društvenim znanostima koji je zanemarivao interpretaciju. Urednici su ti koji odobravaju određene okvire, kreiraju sadržaje te ih smještaju u okvire koje su prethodno odredile političke i društvene elite. Ali, uokviravanje ne mora nužno biti loše. Na primjer, Entman (1996) navodi kako su američki mediji pridonijeli u promicanju jednakosti između crnaca i bijelaca koristeći afirmativne naslove, citate, vizualne elemente i naraciju.

Efekt spirale šutnje je teorija prema kojoj se javno mnijenje stvara kroz tzv. spiralu šutnje u kojoj mediji imaju ključnu ulogu jer su izvor na koji se građani oslanjaju. Građani oslušuju stav javnosti o nekoj temi i prihvaćaju prevladavajuće mišljenje koje mediji kreiraju. Ukoliko se ne slažu s tim mišljenjem, postaju dio tihe većine. Prema tome, ako oni koji su dio većine u društvu teško nameću svoje probleme medijima, još je teže za pretpostaviti da će manjina dobiti toliko prijeko potreban medijski prostor (Malović, 2004a).

3.1. Važnost izvještavanja o LGBT temama

Novinari se svakodnevno suočavaju s raznim temama i situacijama o kojima trebaju izvještavati točno, iskreno, pošteno i objektivno. Nerijetko dolaze u kontakt sa stvarima i ljudima o kojima ne znaju mnogo informacija te je na njima samima da se što bolje informiraju kako bi mogli izvještavati što točnije, detaljnije i s poštovanjem. To je od krucijalne važnosti kad se radi o osobama koje su na bilo koji način drugačije od njih samim. Kad je riječ o LGBT osobama, javna percepcija o njima je često iskrivljena te bi stoga mediji trebali poslužiti kao neka vrsta korektiva. Upravo će se korektnim izvještavanjem doprinijeti normalizaciji javnog mišljenja o njima (Huremović i Čaušević, 2018).

Mediji o LGBT temama i osobama mogu izvještavati afirmativno kako bi educirali javnost i promijenili javno mišljenje tako da ono bude pozitivnije prema LGBT osobama i jednakosti ljudskih prava. Umjesto da se koriste stereotipima, senzacionalizacijom, seksualizacijom ili čak diskriminacijom, mogu odigrati vrlo važnu ulogu u širenju svijesti o važnosti ljudskih prava i njihovim potrebama te tako doprinijeti većoj društvenoj jednakosti i povezanosti (Ioannou, 2019: 6).

Prema Lejli Turčilo (2012) mediji su ti koji su bitni kad se govori o "drugačijima". Onako kako novinari pišu o pojedinim marginaliziranim grupama, na taj će ih način javnost percipirati. Kao prvi zadatak medija navodi povećanje vidljivosti LGBT populacije u javnom diskursu jer će na taj način ona prijeći iz "nevidljive u negativnom smislu", odnosno one o kojoj se ne izvještava, u "nevidljivu u pozitivnom smislu". Kao drugi zadatak navodi promatranje načina na koji mediji pišu o LGBT temama. Oni osim informativne, imaju i interpretativnu ulogu koja govori javnosti kako se ponašati u određenim situacijama, prema određenim skupinama i pojavama. „Mediji svemu onome o čemu izvještavaju daju oreol pozitivnog i/ili negativnog, ali i oko objekta/subjekta izvještavanja grade kontekst, a upravo je kontekstualiziranje LGBT tema od izuzetnog značaja za pozicioniranje LGBT populacije u društvu.“ (Turčilo, 2012: 11). Kao važnu odrednicu u izvještavanju o LGBT zajednici, Turčilo spominje i kontinuitet u pisanju. Ako se o LGBT temama piše samo kad se dogodi incident ili za "posebnu prigodu", javnost može steći negativan stav. Upravo radi toga, mediji imaju odgovornost u načinu na koji prikazuju odnos društva prema LGBT zajednici, ali i odgovornost prema sebi jer oni izvještavanjem stvaraju taj odnos.

O važnosti pisanja o LGBT temama doprinos daje i Snježana Milivojević (2012) pri Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Ona ističe kako je neadekvatno reprezentiranje ne samo

neistinito, već i opasno jer uvjerava javnost da su "drugačiji" oni koji ne zaslužuju biti jednaki. Mediji mogu nesvjesno ili svjesno propagirati stav o tome da je nejednakost prihvatljiv odgovor na različitost, a neadekvatno izvještavanje vodi prema neaktivnom sudjelovanju u društvu. Osim direktnog isključivanja i ignoriranja, mediji mogu neprikladno izvještavati ako o LGBT zajednici pišu kao o onoj koja ima beznačajnu ulogu u društvu pa sve do otvorenog pozivanja na netoleranciju i netrpeljivost prema njenim članovima.

Ako mediji o LGBT temama izvještavaju na pozitivan način i educiraju javnost, smanjit će se predrasude, razbiti mitovi i rušiti stereotipi. „Lezbijke i gej muškarci predstavljaju jednu od najmarginaliziranih manjina. Javnost nije dovoljno osviještena o pravima homoseksualnih osoba, nije upoznata s oblicima diskriminacije, te svoj negativan stav prema osobama istospolne orijentacije zasniva na stereotipima i predrasudama.“ (LORI, 2004: 12). Sistemskim, pozitivnim pisanjem može doći do mijenjanja stavova. Educiranjem javnosti o rodnom i seksualnom identitetu te zalaganjem za ravnopravnost LGBT prava s ljudskim pravima može doći smanjenja predrasuda među građanima.

3.1.1. Kako bi mediji trebali izvještavati o LGBT temama?

Isto kao što se izvještava i o drugim temama, takva etička i profesionalna pravila trebaju se primjenjivati u izvještavanju o LGBT temama. Međutim, u obzir treba uzeti i dodatne činjenice poput poznavanja korektno terminologije, zakona i propisa. Osim što trebaju "osvojiti" sugovornika o kojem pričaju, kako bi mogli njegovu priču što vjernije ispričati, novinari se trebaju izboriti i za medijski prostor. Važna je i samoregulacija pa tako sadržaje o LGBT osobama treba promatrati analitično, u suradnji s drugim mediji, nevladinim organizacijama i zajednički raditi na unapređivanju ove vrste izvještavanja. "Recept" za izvještavanje o LGBT temama bi glasio onda ovako: ne baviti se temama tako da ih se označava kontroverznim i teškima, ne odnositi se prema LGBT osobama kao prema drugačijima od ostalih članova društva i pridržavati se svih etičkih i profesionalnih pravila (Huremović i Čaušević, 2018: 19). U Priručniku za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima, Dujmović i drugi (2019) navode nekoliko općih smjernica za komunikaciju s LGBT osobama. Tako predlažu novinarima i novinarkama da budu oprezni pri postavljanju pitanja kad se radi o medicinskim postupcima ili spolnom ponašanju, uvijek koriste ime i/ili zamjenice koje ih osoba traži da koriste, ne pretpostavljaju olako rodni identitet i/ili spolnu orijentaciju osoba i ne da ne daju primjedbe i komentare na temelju uobičajenih rodni stereotipa.

3.1.2. Neprofitni LGBT mediji

Pozitivan primjer izvještavanja o LGBT temama su LGBT mediji kojih je u zadnjih par godina u Hrvatskoj sve više, bar što se tiče online medija. Za razliku od *mainstream* medija, neprofitni specijalizirani mediji otvaraju neotvorene teme koje bi široj javnosti trebale ponuditi cjelovitiji uvid u život LGBT osoba i poslužiti kao korektiv onim komercijalnim medijima koji nemaju uvid i znanje u kompleksnost egzistencije LGBT osoba u društvu (Marušić, 2015). Od portala koji su ili LGBT *news* portali ili pozitivno pišu o LGBT temama treba izdvojiti *crol.hr*, *libela.org*, *voxfeminae.net*, *kulturpunkt.hr*, *muf.com.hr*, *ravnopravnost.lgbt* i *h-alter.org*. Međutim, ti mediji su većinom neprofitni i specijalizirani te nemaju toliko veliku publiku poput *mainstream* medija.

Važan doprinos senzibilizaciji medija u temama posvećenim LGBT zajednici doprinijele su LGBT udruge. Ističu se LORI lezbijska grupa, Kontra, Zagreb Pride organizacija i Iskorak. *Mainstream* mediji senzibilizaciji su doprinijeli uvođenjem javnih osoba i političara u LGBT tematiku, a treba spomenuti i trodnevnu Međunarodnu konferenciju o izvještavanju o LGBT temama koju je 2013. godine organiziralo udruženje Queer Zagreb i na kojoj su se proučavala pitanja odgovornosti u primjerenom pristupu LGBT temama te je sastavljen edukacijski program koji uključuje radionice s novinarima i primjeri pozitivnih praksi u izvještavanju.

3.2. Dominantni obrasci prikazivanja LGBT tema i osoba

Izvještavanje o manjinama često je podložno mnogim diskriminacijama i ustaljenim obrascima koji ih još više marginaliziraju. Mediji tako dodatno viktimiziraju manjine, nakon što su već viktimizirani od strane zakona i društva. Osim nedovoljnog i nekorektnog izvještavanja o LGBT temama, mnogi se mediji odlučuju jednostavno ignorirati takve teme ili o njima izvještavati samo površno. Time se u javnosti stvara kriva slika kako LGBT osobe ne postoje ili se o njima zna tek kroz tzv. "životne priče" ili kad se dogodi neki nasilni zločin (Huremović i Čaušević, 2018). Trendovi u novinarstvu su da se piše i izvještava površno, koristi se puno fotografija, naslovi su "klikabilni" i stvoreni tako da privlače, najčešće kratku, pažnju čitatelja. Nedostatak kvalitetnog sadržaja u korist instant reakcija, komentara i klikova je posebno vidljiv u novim medijima, odnosno na web portalima. Na Internetu su, još uvijek, veliki problem komentari čitatelja koji su često anonimni, vrlo rijetko moderirani i obiluju govorom mržnje i homofobnim komentarima.

Hrvatsko novinarstvo obiluje negativnim trendovima poput objavljivanja neprovjerenih informacija, manipulacije i senzacionalizacije, a kvaliteta, vjerodostojnost, nepristranost, uravnoteženost i

istinitost, kao i ozbiljne i istraživačke teme, postaju sve manje važni i sve slabije korišteni (Malović, 2007a).

Dominantni obrasci prikazivanja LGBT osoba i tema se mijenjaju kroz vrijeme, ovisno o području iz kojeg dolaze i trenutnim događajima. Kao neki od najčešćih obrazaca mogu se izdvojiti stereotipiziranje, seksualizacija, tajnovitost, normalizacija i medikalizacija (Spahić, 2012: 215). Medikalizacija je obrazac kojim se novinari služe kad homoseksualnost smještaju u domenu medicine, odnosno psihijatrijskog proučavanja uzroka i korijena homoseksualnosti. Iako možemo reći da se o homoseksualnosti ne piše kao o poremećaju ili bolesti unutar hrvatskih *mainstream* medija, i dalje postoje mediji, najčešće povezani sa Katoličkom Crkvom, koji o homoseksualnosti pišu kao o bolesti koja se može liječiti. Najgore prolaze transrodne osobe koje, ako uopće i dobiju medijski prostor, on je gotovo isključivo rezerviran za medicinsko etiketiranje. Tajnovitost i mistifikacija se može povezati sa senzacionalizmom u medijima, a podrazumijeva da se o LGBT temama piše kao o nečemu tajnovitom, zakulisnom, opasnom i drugačijem. To vodi ka sve većoj nevidljivosti LGBT zajednice i produbljuje njihovu izdvojenost u društvu. Normalizacijom se homoseksualne osobe pokušava prikazati kao heteroseksualne kako bi bile prikazane manje prijeteće. Takvim načinom izvještavanja LGBT zajednicu se još više marginalizira, oduzima im se moć političkog djelovanja jer se kreira privid kako njihova prava u potpunosti postoje i zaštićena su. Prva dva obrasca, stereotipiziranje i seksualizacija, bit će detaljnije objašnjena u nastavku ovog rada. Još jedan od obrazaca koji se često koristi u naslovima online medija, s tim da nije vezan samo za LGBT teme, već se radi o sve popularnijem trendu općenito u novinarstvu je senzacionalizam. Definira se kao način pisanja novinarskih tekstova u kojem novinari krše etička pravila svoje struke. Senzacionalistički tekstovi mogu biti tekstovi u kojima je zabilježen govor mržnje, koji nisu utemeljeni na činjenicama, bave se nevažnim temama, vrijeđaju druge osobe, zadiru u privatni život ili sadrže uznemirujuće fotografije unesrećenih osoba. Pojava senzacionalizma je usko povezana s komercijalizacijom medija u kojima su vijesti postale roba na tržištu medija pomoću kojih medijske kompanije ostvaruju svoj profit (Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu DKMK). Ako se LGBT tema i osobe u medijima tretiraju kao nešto što je skriveno iza kulisa, egzotično, izvan društvene zajednice, alternativa ili ako je prisutno samo na estradi, tada možemo govoriti o senzacionalizmu. Osim korištenjem ovih obrazaca, mediji mogu ugroziti prava LGBT zajednice korištenjem neprimjerenog rječnika, odnosno jezikom koji stvara negativnu sliku o seksualnim manjinama.

3.2.1. Stereotipi i govor mržnje

„Stereotipizirajući govor je onaj javni govor koji stvara, pojačava, podržava, prenosi ili koristi negativne stereotipe o određenoj skupini u svrhe njezinog diskreditiranja i poticanja publike da prema toj skupini gaji negativne stavove.“ (GONG, 2015.)

Stereotipi se opisuju kao pojednostavljene i vrlo često iskrivljene slike o nekome ili nečemu. Često se javljaju uz određeni spol i podrazumijevaju niz psihičkih i fizičkih karakteristika. Na temelju tih karakteristika kreiraju se društvene uloge koje određeni spol poistovjećuju sa stereotipiziranim ponašanjem i radnjama (Bijelić, Hodžić i Lapčević, 2010). Stereotipi o homoseksualnim osobama se mogu podijeliti u dvije grupe – navodne greške u rodnom identitetu (prikazivanje lezbijki kao muškobanjaste, a gay muškaraca kao feminizirane) i homofonično prikazivanje LGBT zajednice kao podmukle, urotničke i pokvarene prijetnje koja predstavlja seksualne manijake i zlostavljače djece (Mohr, 2003, prema Spahić, 2012). „Svaki stereotip zasnovan je na postojećem, uočenom ponašanju (ne na izmišljenom), ali se onda prenosi i primjenjuje na sve pripadnike_ce grupe ili populacije i služi kao homofobični argument“ (Spahić, 2012). Osim stereotipa, u medijskim sadržajima se mogu naći i razne predrasude i pristranosti, a koje se najčešće nalaze u kontekstu heteropatrijarhalnog okvira, promociji obitelji kao zajednice isključivo muškarca i žena, kad se piše u duhu tradicije, kad se LGBT tema promatra kroz načelo religije i vjerskih zajednica (Lezbijska organizacija Rijeka "LORI", 2004).

Iako ne postoji jedinstvena definicija govora mržnje na razini Europske Unije, jedna od najčešće korištenih definicija je ona Vijeća Europe:

“(...) pojam "govor mržnje" podrazumijeva sve oblike izražavanja kojima se šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasna mržnja, ksenofobija, antisemitizam ili drugi oblici mržnje temeljeni na netolerantnosti, uključujući: netoleranciju izraženu u obliku agresivnog nacionalizma i etnocentrizma, diskriminaciju i neprijateljstvo prema manjinama, migrantima i imigrantskog podrijetla“ (Preporuka Vijeća Europe br. R (97) 20).

GONG (2015) govor mržnje opisuje kao „izražavanje ili nekritičko prenošenje navoda, ideja, mišljenja i tendenciozno prikazanih činjenica koje izražavaju ili pozivaju na prijezir, mržnju, diskriminaciju, ponižavanje ili nasilje prema nekim osobama, s obzirom na njihove karakteristike (nacionalnost, etnicitet, jezik, spol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, vjeroispovijest ili političko uvjerenje).“

Od listopada 2015. do rujna 2016., organizacija civilnog društva GONG pratila je govor mržnje u medijima. Analizirali su *mainstream* medije i one medije koji pokazuju sklonost prema diskriminatornim stavovima. Pratili su sadržaj članaka, komentare čitatelja, naslove i istupe osoba koje su svojim javnim izlaganjem poticale govor mržnje. Od analiziranih ukupno 955 medijskih objava, istraživanje je pokazalo da najviše govora mržnje ima na portalu Dnevno.hr i u emisijama Bujica i Markov trg. Na njima je zabilježen najveći broj diskriminacijskih tekstova o izbjeglicama, nacionalnim, religijskim i rodnim manjinama (GONG, 2015).

Mediji bi trebali u odabiru sugovornika i izvora informacija trebali biti svjesni različitih oblika diskriminacije prema manjinskim skupinama i izbjegavati korištenje sugovornika koji koriste diskriminatorni govor. „I dalje se vrlo često daje neprimjeren prostor širiteljima govora mržnje i netolerancije. Najeklatantniji primjer za to je intervju bivšeg predsjednika Hrvatskog nogometnog saveza Vlatka Markovića koji je u Večernjem listu 2010. godine izjavio da “homoseksualci neće igrati za hrvatsku reprezentaciju dok je on na čelu”. Spomenuta izjava je odlukom urednika ove novinske kuće plasirana u naslov i nadnaslov teksta. Nakon tužbe Centra za LGBT ravnopravnost i odluke Ustavnog suda koji je presudio kako je riječ o izravnoj diskriminaciji LGBT osoba, Marković se na stranicama VL-a morao ispričati, a zabranjeno mu je i daljnje istupanje kojim bi mogao javno diskriminirati LGBT osobe.“ (Marušić, 2015).

3.2.2. Seksualizacija

Brian McNair (2004) u knjizi o striptiz kulturi, odnosno o seksualnom priznanju i samorazotkrivanju u medijima, definira striptiz kulturu kao rezultat "običnih" ljudi, anonimaca koji u javnom prostoru, pa tako i u medijima, pričaju o svojoj seksualnosti. Ističe da je ona posebno uočljiva u talk-show emisijama, raspravama i "dokumentarnim sapunicama". Takvo seksualno otkrivanje u medijima se počelo javljati krajem 20. stoljeća, a pretpostavlja „pomalo voajersko gledateljstvo koje se relativno ugodno osjeća u ulozi promatrača seksualnog razotkrivanja druge osobe“ (McNair, 2004:101-102).

O seksualnosti se krajem 1990-ih i početkom 2000-ih sve više razgovaralo na televiziji, radiju i u novinama. Što se tiče seksualizacije pojedinaca koji pripadaju LGBT zajednici, do kraja 90-ih u zapadnjačkoj kulturi biti homoseksualac nije više značilo biti nevidljiv. Sve više dokumentarnih sapunica, reality-a i emisija o stilu života učinile su homoseksualnost vidljivijom jer su prikazivali stabilne homoseksualne i lezbijske veze te isticali njihovu jednakost s heteroseksualnim parovima. U *mainstream* kulturi, prikaz homoseksualnosti promijenio se, kako zbog utjecaja ideologije

ravnopravnosti na medije, tako i zbog „gospodarske moći seksualne potrošačke kulture i ekonomskog osnaživanja žena i homoseksualaca te tehnologijom potaknute fragmentacije kulturnog tržišta“ (McNair, 2004: 164-171).

Seksualizirano prikazivanje homoseksualnih osoba podrazumijeva prikazivanje LGBT zajednice kroz prizmu promiskuiteta. O LGBT osobama se izvještava samo kad ih se povezuje uz spolni odnos, primjerice generalizira se kako homoseksualne osobe stalno mijenjaju partnere i ne ostvaruju dugotrajne odnose i veze (Spahić, 2012: 216).

3.2.3. Homofobija i diskriminacija

„Homofobija je iracionalan strah, mržnja, predrasude ili diskriminacija prema homoseksualnim i biseksualnim osobama (LGB osobama), uključujući osobe koje netko takvima doživljava, premda ne moraju biti lezbijka ili gej“ (Popov i sur, 2011: 13). Homofobnim ponašanjem se smatra svako nasilno ponašanje, bilo psihičko ili fizičko, prema osobama za koje se pretpostavlja da pripadaju LGBT zajednici ili su neuobičajenog seksualnog ili rodnog izražavanja.

Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12) diskriminacija se smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

Diskriminacija na temelju seksualne orijentacije ili rodnog identiteta je svako razlikovanje, isključivanje ili povlašteni tretman na osnovi seksualne orijentacije ili rodnog identiteta koji ima za cilj poništavanje ili smanjivanje pred zakonom ili jednake zaštite pred zakonom (Novosel, 2015).

Diskriminacija LGBT osoba se može događati na javnom mjestu, u medijima, preko društvenih mreža, unutar obrazovnog sustava, pri zapošljavanju i na radnom mjestu. Za razliku od izravne diskriminacije koja podrazumijeva stavljanje nekoga u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji, neizravna diskriminacija postoji kad naizgled neka neutralna praksa ili kriterij stavlja ili bi mogla stavljati osobe u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe. Diskriminacija se može očitovati u govoru mržnje, uvredljivoj terminologiji, onemogućavanju vidljivosti, homo/bi/transfobiji, ograničavanju ljudskih i građanskih prava, podržavanju marginalizacije i socijalne izolacije, protivljenju ostvarivanja LGBT osoba prava na brak i prava na obitelj, širenju

mišljenja da istospolna orijentacija treba ostati privatna stvar unutar "četiri zida" i direktnom kršenju međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i europskih rezolucija (Lezbijska organizacija Rijeka "LORI", 2004).

3.2.4. Neprimjerena terminologija

Neprimjereni termini mogu se koristiti ili namjerno ili iz neznanja da su pogrešni. U priručniku za novinare navode se Upute za korištenje senzitivnog jezika (Čaušević i Zlotrg, 2012) i politički korektna terminologija. Uvredljivo je koristiti "homoseksualizam" jer ovaj termin ukazuje na slaganje sa ideologijom homofobije. Tim nazivom se ustvari pokušava dokazati da se prava LGBT osoba trebaju ukinuti jer nešto što je "izam" je najčešće poremećaj. Preporuča se korištenje izraza "homoseksualne osobe" ili "LGBT ljudi/zajednica/osobe". Termin koji je također nekorektan je "legalizacija homoseksualnosti" jer predstavlja pogrešan kontekst upotrebe riječi legalizacija. S obzirom na to da je homoseksualnost dekriminalizirana, riječ legalizacija se može koristiti jedino kad se govori o legaliziranom braku ili legaliziranoj istospolnoj zajednici. U medijima se smatra uvredljivim koristiti termin "homoseksualni odnos/veza/par/seks" jer ako se govori o odnosu dvije osobe, nije potrebno naglašavati njihovu spolnu orijentaciju. Naime, čitatelji/slušatelji/gledatelji mogu i sami zaključiti o spolu i orijentaciji ljudi o kojima se govori pa bi bilo bolje koristiti odnos/veza/par/seks. Termin "seksualna sklonost" sugerira da je seksualnost stvar izbora pa je preporučljivo koristiti "seksualna orijentacija". Još neki od termina na koje novinari trebaju pripaziti dok pišu o LGBT temama su "homoseksualni životni stil", "posebna/specijalna prava", "peder", "pederčina", "lezba", "devijantno", "bolesno", "nenormalno", "on-ona-on", "muškobanjasta", "homić", "homo", "muškarača", "hermafrodit" i drugi slični izrazi (Čaušević i Zlotrg, 2012; u: Huremović, 2012).

3.3. Etički i profesionalni standardi medijskog izvještavanja

„Najvažnija obveza sadržana na prvome mjestu u svim novinarskim kodeksima je istina. Slijede prava vezana uz slobodu medija i izražavanja, ali i novinara, kao osobe koja djeluje neovisno od unutarnjih i vanjskih pritisaka, zatim slobodni protok informacija, obveze novinara prema izvorima te uravnoteženo, objektivno i pošteno informiranje. Ali, odmah do stavova o slobodi i neovisnosti nalaze se članci koji određuju odgovornost novinara. I to odgovornost prema onome što novinar publicira i svijest o pojedincima koje iz novinarovog rada proizlaze.“ (Labaš, 2010: 98-99).

Novinarska etika je profesionalna etika novinarskog zanata. Svaki novinar trebao bi poštivati ostale, bez obzira koliko drugačiji bili od njega, ne smije koristiti svoju moć za manipulaciju, iskorištavanje i povredu ljudskih prava. Medijska se etika svodi na odgovorno odnošenje prema

publici. To se odnosi na samoregulaciju i kontrolu u odnosu na reperkusije izvještavanja po građane (Raguž, Ivasović i Kukolić, 2018: 52). Glavni etički i profesionalni standardi novinarske struke su istinito, pošteno, točno, nepristrano i uravnoteženo izvještavanje (Malović, 2015: 18). Novinar ne smije misliti na stvaranje profita dok radi svoj posao, već njegovo izvještavanje treba biti istinito, dobronamjerno, temeljito, objektivno i s tezom (Malović, 2007a: 27-28).

Etika se definira kao pokušaj da se odredi što je ispravno, a novinarska etika kao ona koja postavlja norme, smjernice, pravila i kodekse koji će voditi, ali ne i prisiljavati novinare da budu humaniji. Odrednice etike su istinitost i točnost, nepristranost i poštenje, poštovanje osobnosti i privatnosti, neovisnost o pojedinim interesima, odgovornost prema društvu i društvenim dobrima, poštovanje zakona, moral, pristojnost i dobar ukus (McQuail, 1992, prema Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007).

Mediji mogu dati glas žrtvama diskriminacije, tražiti saznanja o neprimjerenim slučajevima te tako potaknuti institucije da rade svoj posao. Koliko će neki medij obraćati pažnju na diskriminaciju u društvu pitanje je uredničke politike nekog medija, odnosno izbora novinara, količine teksta, termina, naslova i načina pristupa temi koja se tiče diskriminacije. Pritom je važno primjereno izvještavati, naročito kad se piše o žrtvama diskriminacije. Etično izvještavanje uključivalo bi odgovorno, pažljivo promišljeno i pošteno predstavljanje činjenica. Važno je i kloniti se senzacionalizma, pojednostavljivanja i davanja prostora osobama koje potiču na govor mržnje i stvaraju konflikt u takvoj situaciji (Huremović, 2012: 81-82).

Pristranost novinara ili medija može postati problem jer mediji mogu, ako iskrivljuju sliku svijeta kojeg prikazuju, iskriviti i demokratski proces (Street, 2003). Ako sustavno promiču određene interese i krivo obavještavaju javnost, demokratski proces neće djelovati učinkovito. Krivo ili pristrano predstavljanje može imati utjecaj na to kako ljudi razmišljaju. Pristranosti koje marginaliziraju ili krivo predstavljaju pojedince ili određene grupe ujedno i onemogućuju njihov utjecaj i status. Novinar zato treba staviti na stranu svoje stavove i mišljenja te se pridržavati neutralnog i uravnoteženog izvještavanja samo o činjenicama.

3.3.1. Pitanje odgovornosti

Mediji moraju balansirati između onoga što je od interesa javnosti i onoga što su želje njihovih urednika, vlasnika i nakladnika. Pri tome, imaju odgovornost biti glas marginaliziranih i obespravljenih, glas LGBT osoba kojima su nerijetko prava ugrožena, a država se o njima nedovoljno brine (Ljevak, Čaušević i Huremović, 2014: 44-45). U novinarstvu se informacija shvaća kao društveno dobro, a novinar ima odgovornost za informaciju koju prenosi. On je

odgovoran ne samo onima koji kontroliraju određeni medij, već i široj javnosti. Društvena odgovornost novinara znači da bi se medijski djelatnici trebali pridržavati općih i etičkih pravila te da imaju pristup pogodnim i neophodnim sredstvima za izvršavanje tog zadatka (Malović, 2007a: 77). Društvena odgovornost ima tri razine: individualnu (tamo gdje novinar preuzima društvenu odgovornost za svoje djelovanje), organizacijsku (na kojoj tvrtka, organizacija ili poduzeće treba postati svjesna svoje društvene odgovornosti) i profesionalnu razinu na kojoj se novinarska profesija unutar sebe same suočava s činjenicom da tijekom svog djelovanja nosi društvenu odgovornost koju ne smije niti može izbjeći (Labaš, 2010: 8). O istospolnim zajednicama i seksualnim manjinama se mora izvještavati slijedeći osnovna etička i profesionalna pravila, ali pritom uzimajući u obzir i rječnik kojim se novinar koristi koji bi trebao biti senzibilan. Treba paziti i da se o LGBT osobama piše kao o jednakima, uzimajući u obzir načelo jednakosti koje je utjelovljeno u obliku "slične treba tretirati slično" ili "jednake treba tretirati jednako". Načelo jednakosti je definirano kao "jednaka prava i slobode pred zakonom" te je jedno od 12 posebno navedenih vrednota hrvatskog ustavnog poretka (Barić i Vincan, 2013).

3.4. Medijska pismenost

Medijska pismenost utemeljena je na ideji komunikacijskih prava koja proistječu iz osnovnih ljudskih prava koja su zajamčena dokumentima međunarodne zajednice. S obzirom na to da se mediji ubrzano razvijaju, a tehnologija omogućuje pojavu novih mogućnosti, važno je tijekom tih promjena stalno se obrazovati i medijski opismenjivati. Osim tehnološkog opismenjavanja, koncept medijske pismenosti sadrži nekoliko načela (Zgrabljić Rotar, 2005). Ta načela su „nije dovoljno u procese učenja uključiti samo najnovije medije“ jer svaki medij kodificira stvarnost na drugačiji način, „mediji nisu ni štetni ni korisni, a mogu biti i jedno i drugo“, „roditeljima i nastavnicima treba medijska pismenost kako bi razumjeli djecu pravilno ih odgojili“, „medijska pismenost, osim reflektivne razine, potiče i produktivnu razinu“, „države su u svojim medijskim, kulturnim i obrazovnim politikama dužne poštovati Konvenciju UN-a o pravima djece“. Sam pojam medijske pismenosti je definiran kao “sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i odašiljanja poruka posredstvom medija“ (Aufderheide, 1992, prema Koltany, 2011).

4. Zakonodavni kontekst

Zakoni su od iznimne važnosti kad se radi o zaštiti prava manjina. Što se tiče borbe za prava LGBT zajednice, ona u Europi traje još od kraja 19. stoljeća, ali prvi pravi pomaci u njezinoj dekriminalizaciji vidljivi su tek nakon prosvjetiteljskog pokreta kad je smrtna kazna za homoseksualnost zamijenjena kaznom zatvora. Treba istaknuti da je Američko udruženje psihijatara homoseksualnost uklonila s liste mentalnih i emocionalnih poremećaja 1973. godine, a Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) tek 1990. godine. U Hrvatskoj je homoseksualnost u potpunosti dekriminalizirana 1977. godine, a od tada se prava LGBT osoba štite Kaznenim zakonom, Ustavom Republike Hrvatske i drugim zakonima (Kondor-Langer, 2015: 283-284).

Kada se pak govori o zaštiti LGBT prava u medijima, važno je spomenuti slobodu medija koja se smatra temeljem svakog demokratskog društva. Upravo je na zakonodavstvu, odnosno državnoj vlasti, odgovornost da uskladi potrebu medija za slobodom i istovremeno zaštiti ljudska prava. Tu su i druge institucije koje treba spomenuti, poput policije i sudstva koje propisane zakone trebaju implementirati. Osim na razini države, postoje i zakonski okviri, točnije dokumenti koji štite slobodu ljudskih prava na međunarodnoj razini. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od država članica Europske Unije traži poštivanje prava i sloboda svih ljudi bez obzira na spol, rasu, boju kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinu, rođenje ili drugu okolnost. To je propisano u članku 14.1 pod "zabrana diskriminacije".

U istoj Konvenciji se u članku 1. Protokola br. 12 pod "općom zabranom diskriminacije" spominje kako će se „uživanje svih prava određenih zakonom osigurati bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status“.

Ovdje vidimo da se u međunarodnim propisima ne spominje direktno LGBT zajednica ili seksualne manjine, ali je njihova zaštita obuhvaćena općim kovanicama poput "druga okolnost" ili "drugi status". Ipak, važno je napomenuti kako Europski sud za ljudska prava, koji putem presuda tumači Konvenciju, potvrđuje da je pitanje seksualne orijentacije i ostvarivanje seksualnog identiteta zaštićeno pravom i kako osobe koje žive u istospolnim zajednicama imaju pravo na obiteljski život (Kondor-Langer, 2015: 285).

4.1. Ljudska prava i LGBT

Ljudska prava su urođena, neotuđiva, nedjeljiva, međusobno ovisna i univerzalna (Definis-Gojanović, 2014). Prema Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, sva ljudska bića se rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Pred zakonom, svi su jednaki i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zaštitu zakona. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog podsticanja na takvu diskriminaciju (Opća deklaracija o pravima čovjeka, član 7).

Pokret za prava LGBT osoba ne teži stvaranju prava koja su vezana samo za LGBT prava, već mu je fokus na ukidanju diskriminacije nad LGBT osobama kroz već postojeće zakone koji štite ljudska prava. Naime, razlog zašto ne postoje posebna LGBT prava je taj što ne postoje karakteristike LGBT osoba koje bi opravdale formiranje posebnih prava. Jedno od posebnih karakteristika je pitanje promjene spola koje se ustvari ne definira kroz posebno pravo, ali bi trebao biti dio zdravstvene zaštite i osiguran kroz zdravstveno osiguranje. Stoga, LGBT prava se definiraju kroz postojeća ljudska prava, a posebno kroz međunarodna prava kojima se zabranjuje diskriminacija LGBT osoba. Damir Banović (2011) naglašava kako o pravima LGBT osoba treba govoriti kroz četiri dimenzije. Te dimenzije su zaštita prava LGBT osoba kroz postojeći sistem zaštite ljudskih prava, zabrana diskriminacije po osnovama seksualne orijentacije i rodnog identiteta koja je izričito navedena u važećem pravu te zabrana diskriminacije po osnovama seksualne orijentacije i rodnog identiteta koja nije izričito navedena, ali se primjenom pravila tumačenja može izvesti zaključak da ona postoji. Četvrta dimenzija je seksualna orijentacija koja je relativno nov koncept ljudskih prava i prakse te se odnosi na emocionalnu, romantičnu, seksualnu privlačnost ili naklonost prema drugoj osobi. Razlikuje se od drugih vidova seksualnosti, poput biološkog spola, rodnog identiteta i uloge roda kao društvene kategorije.

„Seksualna prava kao i pravo na slobodu izražavanja seksualne orijentacije su ljudska prava. Samim time traženje različitih objašnjenja za homoseksualnost ne smije biti izgovor za nepoštivanje ljudskih prava“ (Kondor-Langer, 2015: 283).

4.2. Zaštita LGBT prava u hrvatskim zakonima

Hrvatska se može pohvaliti velikim brojem zakona koji brane diskriminaciju na temelju spolne orijentacije. To su Ustav Republike Hrvatske, Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Zakon o radu, Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Kazneni

zakon te kao posebna institucija koja je osnovana kako bi pratila provedbu odredbi i mjera za zaštitu od diskriminacije je Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

U općim načelima (Sloboda medija) Zakona o medijima navodi se kako je zabranjeno "prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati (...) neravnopravnost na temelju spolne orijentacije (...)" (čl. 3, Zakon o medijima). U Zakonu o suzbijanju diskriminacije (2009.) članku 1., stavku 1. osigurava se "zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi (...) rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije (...)".

Međutim, iako postoji velik broj zakona i propisa koji reguliraju zaštitu seksualnih manjina, njihova su prava i dalje itekako ugrožena, a gotovo svatko od nas i dalje može svjedočiti diskriminaciji prema LGBT osoba u vidu homofobije, govora mržnje ili fizičkog nasilje, kako uživo, tako i putem medija.

„Iako u Republici Hrvatskoj, Ustav garantira svima jednakost, a zakoni zabranjuju diskriminaciju, između ostalog i temeljem spolne orijentacije, i dalje smo svjedoci homofobije, govora i zločina iz mržnje prema građankama i građankama zbog njihove seksualne orijentacije“ (Ljubičić, 2015: 254).

Prema istraživanju Europske agencije za temeljna ljudska prava (FRA), Hrvatska je 2013. godine bila na drugom mjestu po broju osoba koje su pripadnici seksualnih manjina, a koje su bile žrtve diskriminacije upravo zbog svog spolnog identiteta. Ono što je posebno zabrinjavajuće da mladi ljudi u Hrvatskoj, srednjoškolci, koji bi trebali biti tolerantniji od svojih roditelja i koji su pokazatelj u kojem će se smjeru razvijati država, homoseksualnost smatraju odbojnom, štetnom pa čak i bolešću. Bagić i Gvozdanić (2015) su na uzorku od 1146 učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj ispitivali stavove prema homoseksualnim osobama. Više od 48 posto ispitanika je homoseksualnost smatralo bolešću, gotovo polovica bi zabranilo homoseksualnim osobama istupe u javnoj sferi jer bi to moglo loše utjecati na mlade ljude. Ovi podaci su uistinu zabrinjavajući, ali su daleko od iznenađujućih. Naime, posljednjih par godina u hrvatskoj javnoj sferi jačaju konzervativne struje i osobe koje dobivaju sve više medijskog prostora. Željka Markić iz udruge U ime obitelji žestoko se bori protiv priznavanja prava seksualnih manjina, a TV voditelj Velimir Bujanec koji je osuđivan jer je kokainom plaćao usluge prostitutki, nekoliko puta tjedno dobiva sat vremena za javno promicanje provokativnih i diskriminatornih stavova. Nedavno je javno stao uz stranku "Hrvatski suverenisti" koji su na posljednjim izborima za Europski parlament osvojili jedan

mandat. Iako Bujančeva bliskost sa Suverenistima ne mora značiti kako dijele iste stavove, trebamo se ipak zapitati kakvi će ljudi predstavljati Hrvatsku u Europi te tko su oni koji ih podržavaju?

Zagreb Pride je 2013. objavio zaključak istraživanja o životu LGBT osoba u Hrvatskoj. I dok je zakonski okvir za zaštitu od diskriminacije i kaznenih djela zadovoljavajuć, diskriminacija LGBT osoba se nažalost nije smanjila. Istraživanje je obuhvatilo 690 LGBT osoba s područja Zagreba, Rijeke, Splita, Osijeka, Istre i ostatka Hrvatske. Čak 73 posto ispitanika reklo je da je doživjelo neki oblik nasilja, diskriminaciju je doživjelo 29 posto ispitanih osoba, a izrazito velik postotak ispitanika je doživjelo seksualno nasilje, njih 38 posto je reklo da je seksualno nasilje zbog svoje seksualne orijentacije doživjelo jednom ili više puta.

Postoje i pozitivni primjeri, iako su puno rjeđi. Jedan od njih je ILGA-Europe Rainbow Map and Index koji mjeri koliko se zemlje svojim zakonima i praksama približavaju ostvarenju jednakih prava za seksualne manjine. Hrvatska je prema tom indeksu 2015. godine ostvarila 71 posto jednakosti, te je bila u samom vrhu blizu Velike Britanije koja je ostvarila najveći postotak ravnopravnosti – 86 posto. Europski prosjek je oko 45 posto. (ILGA Europe, 2015)

Upravo zato što Hrvatskoj očajno nedostaju pozitivni primjeri, treba spomenuti jedan koji je tu upravo kako bi se borio za provođenje zakonskih mjera. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova kao neovisna institucija koja u Hrvatskoj djeluje od 2003. godine i prati provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih zakona koji se tiču ravnopravnosti spolova, od iznimne je važnosti za seksualne manjine. Do sada se tako, od 2011. do 2015. godine, u okviru zaštite seksualnih manjina, između ostalog, umiješala u pet anti-diskriminacijskih slučajeva temeljem spolne orijentacije na strani tužitelja, kroz javna priopćenja osuđivala nasilje i diskriminaciju prouzrokovanu homofobijom i izvještavala Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta o nedovoljnoj inkluzivnosti seksualnih manjina u udžbenicima i obrazovanju općenito (Ljubičić, 2015).

4.3. Aktivnosti MUP-a u suzbijanju diskriminacije

Kad se radi o diskriminaciji na temelju seksualnosti, policija bi trebala postupati u skladu s postojećim hrvatskim zakonima te Protokolu o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Štićenje LGBT osoba od strane policije ima dvostruku ulogu. Ako policija aktivno djeluje u sprječavanju nasilja nad seksualnim manjinama, tada će izgraditi povjerenje LGBT osoba koje će biti sigurnije u to da mogu prijaviti zločin te da će policijske službe stati uz njih. Međutim, ako policija ignorira počinjeni zločin, tada može doći do nerealne slike koja nam govori kako nema prijavljenih kaznenih djela protiv LGBT zajednice, dok se u stvarnosti u društvu stvara sve veći strah i netrpeljivost.

Kao glavni razlozi neprijavlivanja nasilja protiv LGBT osoba su nepovjerenje u službene osobe s kojima se žrtva susreće, strah od stigmatizacije, strah od policije, strah od otkrivanja seksualnog identiteta, strah od dugotrajnog procesa, nedostatak informacija o mogućoj pomoći, strah od počinitelja, od reakcije prijatelja i obitelji te nedostatak nadležnih službi pomoći (Kondor-Langer, 2015: 298).

Osim navedenog Protokola, postoji i Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje, a koja bi trebala analizirati i pratiti implementaciju anti-diskriminacijskog zakonodavstva, prikupljati podatke i koordinirati između institucija kad se radi o prevenciji zločina iz mržnje. Što se tiče konkretne prakse koju hrvatska policija radi, treba spomenuti edukaciju u suzbijanju zločina iz mržnje kroz programe poput "Program izobrazbe policijskih službenika za suzbijanje zločina iz mržnje" koji je u Hrvatskoj krenuo 2006. godine, donošenje Naputka kojim je precizno utvrđen način prikupljanja i postupanja u slučaju zločina iz mržnje te suradnja policije s organizacijama civilnog društva kroz projekt PROGRESS "Zajedno protiv diskriminacije LGBTIQ osoba" u kojem su Domino, Zagreb Pride i Centar za mirovne studije educirali policajce o LGBT pravima i postupanju sa žrtvama zločina iz mržnje protiv LGBT osoba (Petković, Kozjak Mikić; 2015: 309-317).

5. Metodologija istraživanja

Analiza sadržaja je deskriptivna metoda koja podrazumijeva sistemsko prebrojavanje, procjenjivanje, interpretiranje i analizu teksta (riječi, simboli, teme, slike). To je kvantitativna metoda koja odgovara na pitanja tko? poručuje što?, kome?, kako?, zašto? i s kojim efektom? (Lasswell, 1952, prema Komar i Batrićević, 2017).

Analiza sadržaja je nenametljiv način analiziranja interakcije koja ispituje komunikaciju putem teksta i tako dobiva uvid u značajke socijalne interakcije; može biti kvantitativna i kvalitativna; pruža uvid u povijesne i kulturne promjene kroz određeno razdoblje; može se koristiti za interpretiranje tekstova u svrhe kao što je razvoj ekspertnih sustava; pruža uvid u složene modele ljudskih misli i upotrebe jezika (<https://writing.colostate.edu/guides/guide.cfm?guideid=61>).

Kao metoda istraživanja ovog rada izabrana je analiza sadržaja jer će ona, kao primarno kvantitativna metoda, najbolje ispitati u kojem se vremenskom razdoblju najviše izvještavalo o LGBT temama te na koji način. Jedinica analize je prilog na novinskom portalu.¹ Pod time se misli na naslov, nadnaslov, podnaslov, međunaslov, grafičku opremu, tekst i komentare čitatelja. Uzorak je namjeran te se do priloga dolazilo direktno preko pretraživača portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr te putem Google pretraživača, upisujući ključne riječi poput "LGBT", "gay", "pride", "povorka ponosa", "homoseksualnost", "lezbijke", "transrodnost" i "queer". Rezultati istraživanja i njihova interpretacija će biti prikazani broječno, primjerice količina izvora informacija, neprimjerene terminologije, tip izvora... Prilozi su analizirani najmanje mjesec dana nakon objave, kako bi se vidjelo da li medijske organizacije brišu komentare u kojima se nalazi govor mržnje i neprimjerena terminologija, odnosno moderiraju ih li. Analitička matrica sadrži 28 klasifikacijskih kategorija kojima se nastojalo istražiti zastupljenost LGBT tema na novinskim portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr; način izvještavanja o seksualnim manjinama; istražiti o kojoj se seksualnosti najviše piše i kako; pojavljuje li se u analiziranim priložima neprimjerena terminologija ili govor mržnje te gdje točno (npr. u citatima, komentarima čitatelja...); kakvi naslovi prevladavaju te kakva je grafička oprema. Sve su klasifikacijske kategorije zatvorenog tipa kako bi se izvršilo preciznije mjerenje. Matrica je priložena na kraju ovog rada. Analizirani podaci su izračunati u statističkom programu "jamovi".

¹ Novinski portal je web portal vezan uz print.

5.1. Cilj i istraživačka pitanja

Cilj je ispitati u kojoj mjeri i na koji način novinski portali jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr izvještavanju o LGBT temama. Razdoblje istraživanja od 1. siječnja 2019. do 1. srpnja 2019. godine uzeto je zato što se pretpostavlja da će portali češće izvještavati o LGBT temama u vrijeme prigodnih događanja poput Povorke ponosa (analizirano razdoblje prikazati će učestalost izvještavanja za vrijeme i prije Povorke ponosa). Jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr su najčitaniji² hrvatski novinski portali koji imaju tiskane inačice te su stoga i najrelevantniji za ovo istraživanje.

Istraživačka pitanja na koja će ovaj odgovoriti su:

1. U kojoj mjeri su LGBT teme zastupljene na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr?
2. Na koji način se izvještava o LGBT temama?
3. O kojoj seksualnosti se najviše izvještava?
4. Pojavljuje li se u prilogu neprimjerena terminologija i/ili govor mržnje?
5. Kakvi su većinom naslovi?
6. Pojavljuje li se u grafičkoj opremi sadržaj kojem je namjera šokirati i izazvati reakcije čitatelja³?

² <https://www.alexa.com/topsites/category/Top/World/Hrvatski> (pristupljeno 10.7.2019.)

³ Negativan i eksplicitan sadržaj, prikaz dviju osoba istospolne orijentacije kako izmijenjuju nježnosti (npr. ljubljenje)

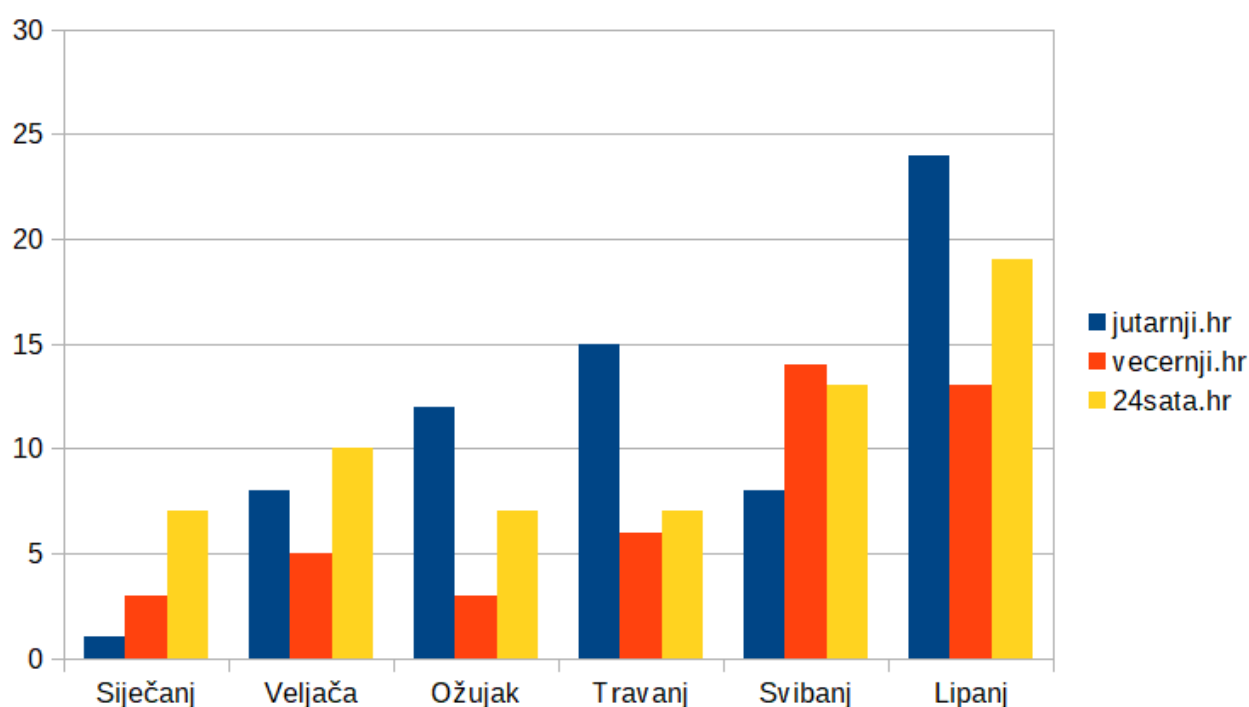
...

6. Rezultati istraživanja

Metoda analize sadržaja obuhvatila je ukupno 175 priloga koji izvještavaju o LGBT temama u razdoblju od 1. siječnja 2019. do 30. lipnja 2019. godine. Od toga, 68 priloga objavljeno je na portalu jutarnji.hr, 44 priloga na portalu vecernji.hr, a 63 priloga na portalu 24sata.hr.

6.1. Zastupljenost LGBT tema na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr

Od ukupno analiziranih 175 priloga, o LGBT temama se najviše izvještavalo u mjesecu lipnju (32 %), potom u svibnju (20 %), travnju (16 %), veljači (13,1 %), ožujku (12,6 %) i siječnju (6,3 %).

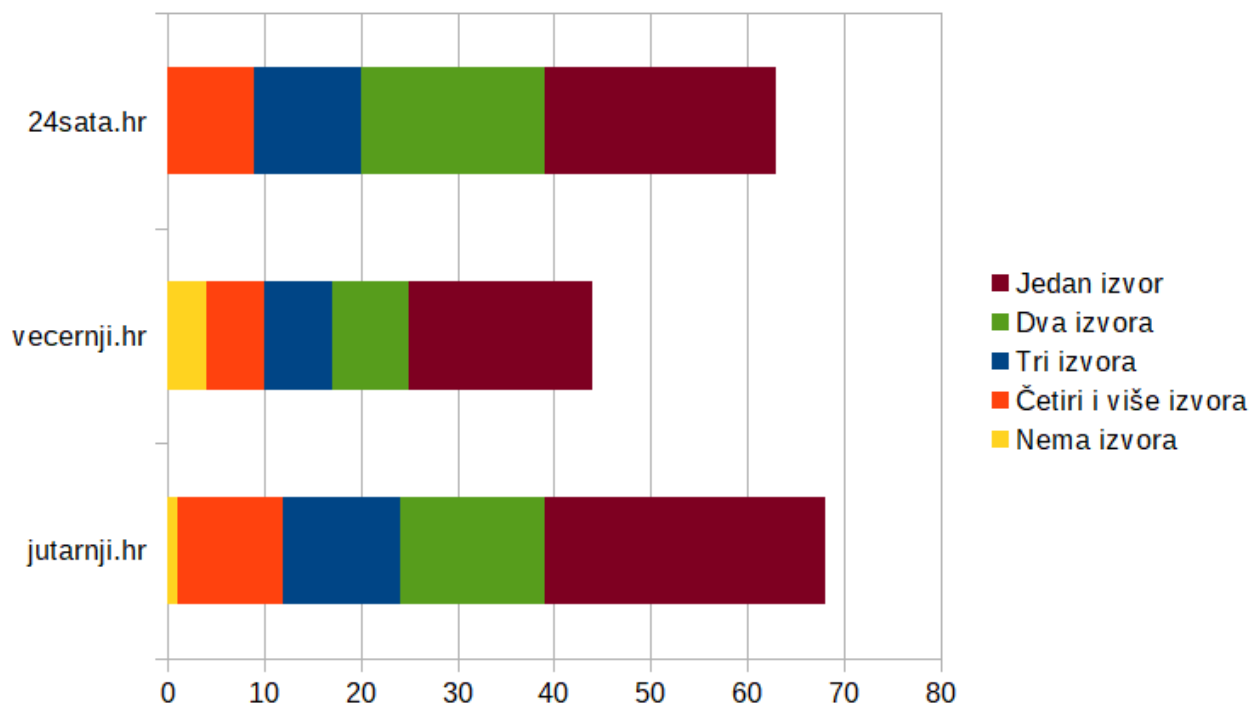
Tablica 1: Izvještavanje o LGBT temama s obzirom na vrijeme (mjesec) objave. Uzorak analize (n=175)f

Na portalu jutarnji.hr najviše se izvještavalo o LGBT temama u lipnju (24 priloga), travnju (15 priloga) i ožujku (12 priloga). Novinski portal vecernji.hr najviše prostora LGBT temama je davao u mjesecu svibnju (14 priloga) i lipnju (13 priloga). Na portalu 24sata.hr LGBT teme su bile najzastupljenije u mjesecu lipnju (19 priloga), svibnju (13 priloga) i veljači (10 priloga).

Što se tiče dana objave, od svih analiziranih priloga, najviše se o LGBT temama izvještavalo u subotu (25,1 %) i srijedu (18,3 %). Zatim slijedi utorak (13,7 %), petak (13,1 %), ponedjeljak (12,6 %) i četvrtak (11,4 %) s približno sličnim brojem objava s obzirom na dan u tjednu. Najmanje priloga u kojima se spominju seksualne manjine objavljeno je u nedjelju (5,7 %).

Analizirajući svih 175 priloga, utvrđeno je kako se najčešće navodio samo jedan izvor informacija u tekstu (41,1 %). Broj priloga u kojem su se navodila dva izvora informacija je 42 (24 %), priloga s tri izvora informacija je bilo 17,1 %, a četiri i više izvora informacija se navodilo u 14,9 % priloga. Priloga bez izvora informacija je 2,9 %.

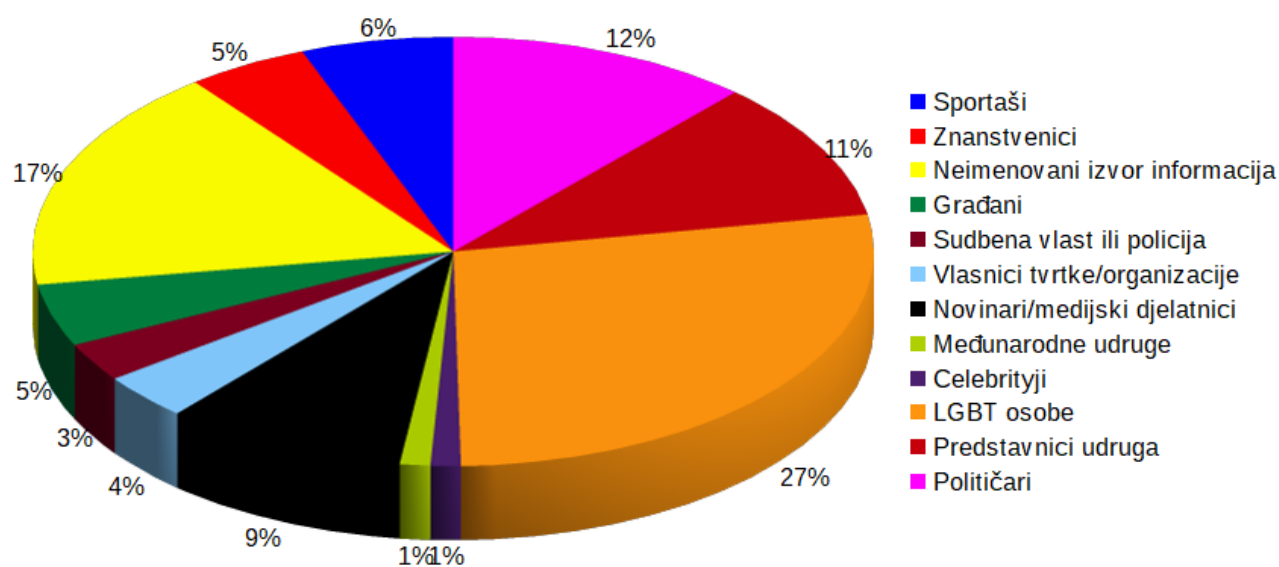
Portal jutarnji.hr naveo je samo jedan izvor informacija u 29 priloga, dva izvora su bila prisutna u 15 priloga, tri izvora se spominju 12 priloga, a četiri i više izvora informacija se nalazilo unutar 11 priloga. Samo jedan prilog nije imao nijedan izvor informacija. Novinski portal vecernji.hr u najvećem broju priloga, njih 19, navodi samo jedan izvor informacija. Dva priloga se pojavljuju u 8 priloga, tri izvora informacija su pronađena u 7 priloga, a četiri i više izvora je unutar 6 priloga. Vecernji.hr nije naveo nijedan izvor informacija u 4 analizirana priloga. Slična situacija je i na portalu 24sata.hr. Najčešći broj izvora je jedan (24 priloga), potom slijede priloga s dva izvora (19 priloga), tri (11 priloga) te četiri i više izvora informacija (9 priloga). Unutar analiziranih 63 priloga na portalu 24sata.hr, ne pojavljuje se nijedan prilog bez ijednog izvora informacija.

Tablica 2: Broj izvora informacija u prilogu. Uzorak analize (n=175)f

Ako je jedan od novinarskih postulata uravnoteženo i nepristrano izvještavanje (Malović, 2005) u kojem se prostora daje barem dvjema stranama, možemo zaključiti kako se, kad je riječ o LGBT temama, i dalje izvještava pristrano.

Međutim, iako samo jedan izvor informacija može značiti da se o LGBT temama piše pristrano, ipak treba spomenuti kako je najčešći izvor informacija upravo LGBT osoba (26,9 %). Nakon pripadnika_ca LGBT zajednice, kao najčešći se izvor informacija pojavljuju neimenovani izvori (16,6 %), političari (11,4 %) i predstavnici udruga (10,3 %). Slijede novinari ili medijski djelatnici (9,1 %), sportaši (5,7 %), građani (4,6 %), znanstvenici (4,6 %), vlasnici tvrtke /organizacije (3,4 %), sudbena vlast ili policija (2,9 %), međunarodne udruge (1,1 %) i celebrityji (1,1 %). Obitelj ili prijatelji LGBT osoba, novinske agencije, vođa države i pravobraniteljica za ravnopravnost spolova se spominju samo jednom kao tip izvora (koji se najviše spominje u tekstu).

Tablica 3: Tip izvora informacija koji se najčešće pojavljuje. Uzorak analize (n=175)f

U analiziranim priložima (n=175) najčešće su zastupljene kratke forme i to kratki članak (48,6 %), vijest – do 10 redaka (13,7 %) i članak (13,1 %). Slijede intervju (6,9%), reportaža (5,1%), veliki članak – analiza (3,4%), komentar (2,9%), fotovijest (2,9%), kolumna (2,7%) i priopćenje (1,1%). Kao što se i pretpostavljalo, najčešća forma u analiziranim priložima je kratke forma, a što nimalo ne pridonosi vidljivosti LGBT zajednice i osvješćivanju javnosti o LGBT temama. Većim brojem analiza, intervju i reportaža u kojima bi čitatelji na portalima mogli saznati o problemima LGBT osoba i "staviti se u njihovu kožu", pomoglo bi stvaranju tolerantnijeg društva.

6.2. Način izvještavanja

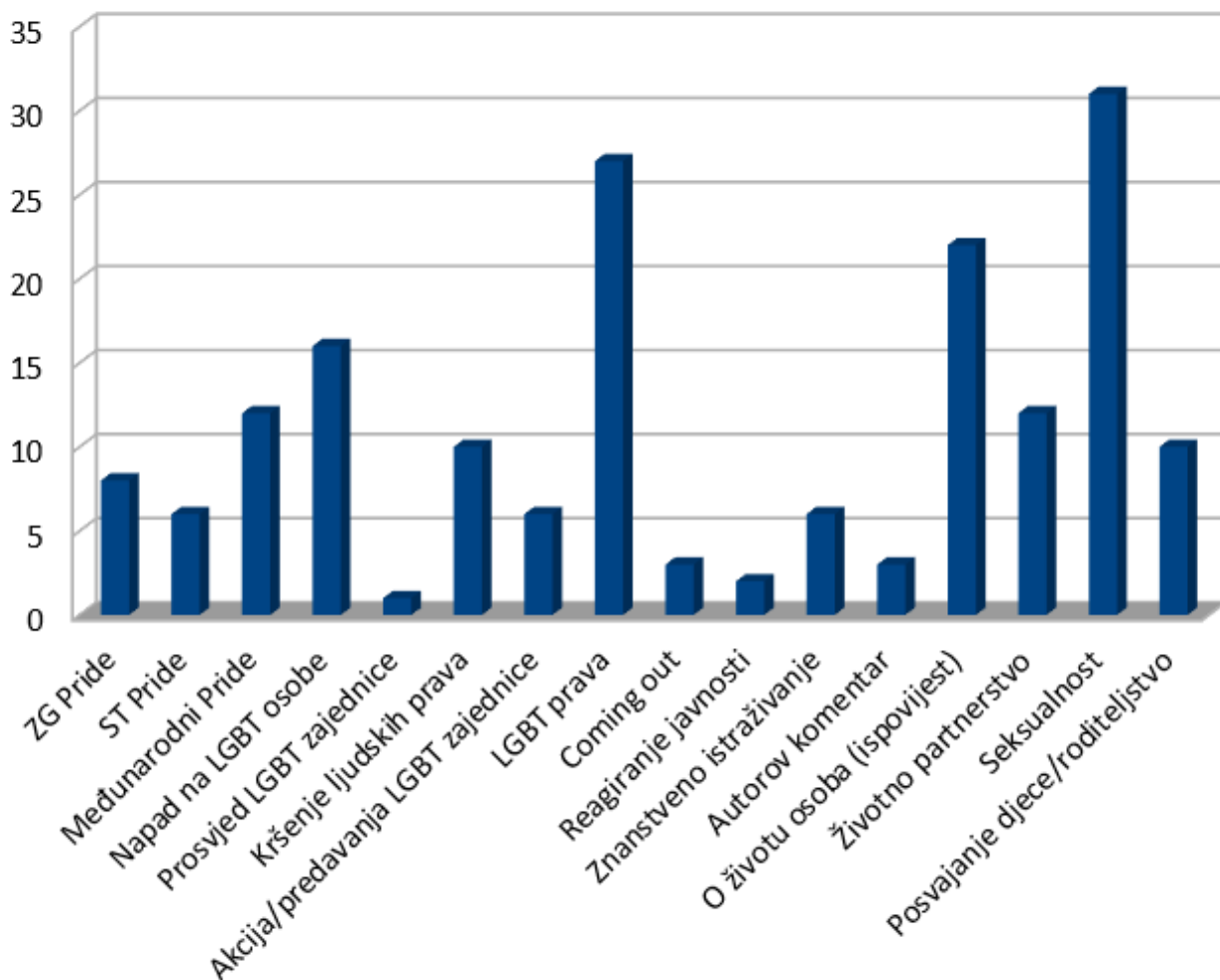
U većini slučajeva se o LGBT temama izvještava neutralno (75,4 %). Pozitivno se o njima izvještava u 14,9 % slučajeva, a negativno u 1,7 % slučajeva. Negativno se izvještavalo kad se radilo o komentaru ili kolumni autora. Na primjer, Mate Mijić u svojem komentaru na *vecernji.hr* piše kako tzv. "gay brakovi" kako ih oni navodi, nisu brakovi u „punom smislu riječi jer je brak u kršćanskoj tradiciji više od obične zajednice dvoje ljudi“. Iako Mijić nema neprimjerene terminologije ili govora mržnje unutar svojih komentara, jasno je izražen njegov negativan stav prema životnom partnerstvu i istospolnim zajednicama.

Ipak, treba napomenuti kako je u većini slučajeva u prilogu bila data samo informacija (73,7 %), informacija i stav su bili izraženi u 18,9 % slučajeva, samo stav se pojavio u 6,9 % svih priloga, a u 1,1 % priloga je bilo teško odrediti radi li se o informaciji ili stavu autora. Informativnost u izvještavanju o LGBT temama je definitivno pokazatelj da su analizirani hrvatski mediji svjesni kako su seksualne manjine ravnopravan dio društva te da novinari imaju znanje o neprimjerenom terminologiji i znaju zašto je bolje koristiti politički korektne riječi. To dokazuje podatak da se u većini (gotovo 85 %) analiziranih priloga neprimjerena terminologija uopće ne pojavljuje. Kada se i pojavi, tada je uglavnom unutar citata, a autor priloga se najčešće ograđuje od nje.

Ako analiziramo samog autora priloga, kao najčešći tip autora teksta se pojavljuje žena (u 28,6 % svih priloga), a muškarac potpisuje 20 % svih priloga. Međutim, ono što je zabrinjavajuće da je i dalje u velikom broju tekstova potpisana samo redakcija (21,1 %) ili novinska agencija – HINA (21,1 %). Tekstovi su preuzeti iz drugih medija (i pritom potpisani kao takvi) u 4 % slučajeva.

Kad se analizira najčešći sadržaj priloga, dolazi se do zaključka kako se najčešće kao glavna tema priloga uzima seksualnost kao općenita stvar (17,7 %) i LGBT prava (15,4 %). Vrlo česta tema kad se izvještava o LGBT zajednici je i isповijest LGBT osoba, odnosno prilog o njihovom životu (12,6 %). Kao što se pretpostavljalo, i dalje je u velikom broju priloga glavna tema Pride, odnosno Povorka ponosa (14,9 %). Iako Povorka ponosa pomaže u većoj vidljivosti LGBT zajednice, ako je ona jedna od najčešćih tema, tada javnost može dobiti dojam kako se o LGBT temama izvještava samo prigodno, kad se radi o "jednodnevnom danu ponosa". Kao problem se može javiti i sam naziv "pride" odnosno "ponos" u slučaju kad se o toj manifestaciji samo površno izvještava, bez da se spomene povijest Povorke ponosa ili zašto se uopće slavi i kako je dobila naziv. Stoga se u komentarima mogu pročitati pitanja čitatelja o tome zašto su pripadnici LGBT zajednice ponosni upravo na taj dan, zašto "blokiraju promet", "šeću pologoli ulicama" i "viču". Zanimljivo je da je

manje od 10 % članaka bilo na temu napada na LGBT zajednicu. Iako ovo može značiti kako je u društvu broj nasilnih ispada nad LGBT zajednicom u padu, u ovom istraživanju se ne može to sa sigurnošću utvrditi jer službeni (policijski) broj napada na LGBT zajednicu u prvih šest mjeseci 2019. godine još uvijek nije dostupan. Tek kada bi se znao taj podatak, mogli bi usporediti radi li se stvarno o manjem broju nasilja u društvu ili mediji tek ne pridaju toliku pažnju homofobnim, diskriminatornim i zločinima iz mržnje. Pozitivan je podatak da je "coming out" bio tema priloga u samo 1,7 % priloga što pokazuje da se "izlazak iz ormara" više ne tretira kao "neobična pojava" koju treba medijski popratiti. Još jedan, pomalo iznenađujuć podatak je, da se sve više piše (uglavnom neutralno) o istospolnom braku/životnom partnerstvu (6,9 %) te roditeljstvu i posvajanju djece u istospolnih parova (5,7 %).

Tablica 4: Sadržaj priloga. Uzorak analize (n=175)f

Li

na kaj ste ponosni,na to kaj ste drugačiji,trebali bi biti ponosni da uz sebe imate drugi spol,a ne isti i da gurate kolica na to bi trebali biti ponosni,a to ka vi paradirate je parada srama

Subota, 29.06.2019. u 18:41

Dobar! 19

Loš! 4

Slika 1: Komentar na portalu 24sata.hr na prilog naslova "Prvi Pride u Makedoniji, Nije bilo incidenata niti u Beogradu"

VOLBEAT

Ne razumijem..što oni hoće ? Zna li itko ?

Subota, 08.06.2019. u 23:34

Dobar! 3

Loš! 2

poderanegace: paznje

Nedjelja, 09.06.2019. u 14:14

Dobar! 0

Loš! 1

Slika 2: Komentar na portalu 24sata.hr na prilog naslova "U tijeku Zagreb Pride: Uhićen jedan čovjek, čeka ispitivanje"

Mario Vonic

300 ljudi je bilo u povorci, od toga 250 nije iz Splita. Čemu onda takvo okupljanje?? Komu i čemu oni paradiraju? I još ih osigurava isto toliko policajaca. Čemu sve to??

Sviđa mi se · Odgovor · 17 · 3 tj.

Rino Miocic

To ni meni nije jasno.Ako si peder ok,ali sto trebaju te parade?

Sviđa mi se · Odgovor · 2 · 3 tj.

Ivica Simčik

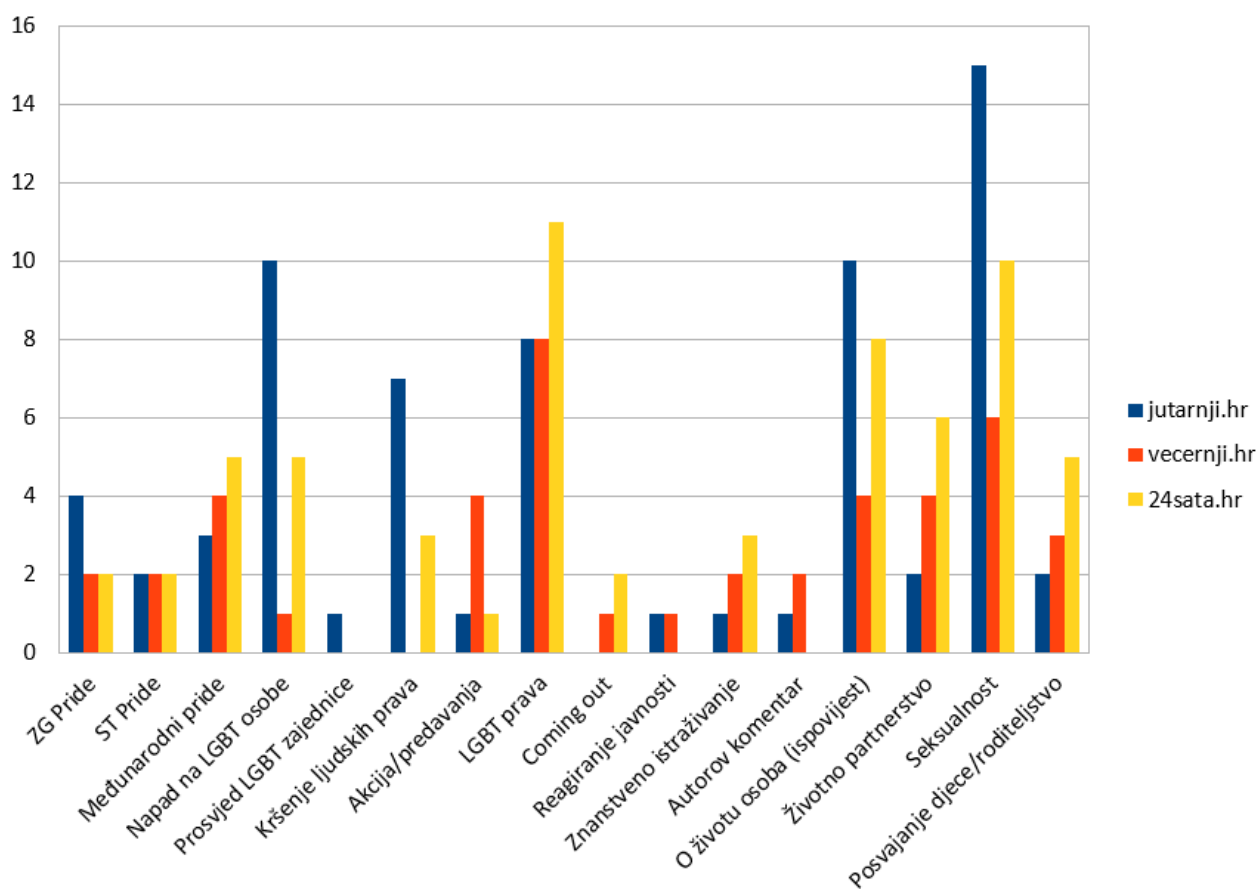
Rino Miocic Trljaju sol na ranu roditeljima i u tome u'ivaju!

Sviđa mi se · Odgovor · 3 · 3 tj.

Slika 3: Komentar na portalu jutarnji.hr naslova "Fotoizvještaj sa splitske parade ponosa. Brojni ugledni Splićani šetali u povorci, bilo je pjesme i plesa, prvi put nije podignuta zastava duginih boja"

Portal jutarnji.hr najviše izvještava o seksualnosti (15 priloga), potom o napadu na LGBT osobe (10 priloga), o životu osoba-ispovijesti (10 priloga), LGBT pravima (8 priloga) i kršenju ljudskih prava (7 priloga). Na novinskom portalu vecernji.hr vidljivo je kako je najčešći sadržaj priloga LGBT prava (8 priloga), slijedi seksualnost (6 priloga), Međunarodni pride (4 priloga), akcija/predavanja LGBT osoba (4 priloga), ispovijesti (4 priloga) i životno partnerstvo (4 priloga). Što se tiče portala

24sata.hr, u analiziranom razdoblju je najčešća tema bila LGBT prava (11 priloga), seksualnost (10 priloga), ispovijesti LGBT osoba (8 priloga) i gay brak/životno partnerstvo (6 priloga).

Tablica 5: Sadržaj priloga na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24 sata.hr. Uzorak analize (n=175)

U većini priloga su zbivanja/ljudi/situacije o kojima se izvještava iz drugih država (60 %). O situacijama iz Hrvatske se izvještava u 29,7 % svih priloga. Oko 10 % priloga spominje i domaće i strane situacije. Zbog ovakvog omjera tema iz stranih država i iz Hrvatske čitatelji bi mogli steći dojam kako su LGBT teme, osobe i situacije nešto “vanjsko”, “strano” i “egzotično”, a da u Hrvatskoj seksualne manjine ne postoje ili se bar ne suočavaju s problemima i izazovima kao što se suočavaju LGBT osobe izvan ove države.

Ovaj "trend" pisanja o situacijama iz svijeta se potvrđuje i u rubrikama. Naime, u najvećem broju priloga se o LGBT temama piše unutar rubrike "vanjska politika/svijet" (30,9 %). Slijedi rubrika "lifestyle/showbizz" (25,7 %) te "vijesti/Hrvatska" (21,7 %). Prilično velik broj priloga (7,4 %) se pojavljuje u rubrici "sport". S obzirom na to da je u sportu, posebno profesionalnom nogometu, homoseksualnost još uvijek tabu tema, ovakva medijska vidljivost mogla bi osvijestiti javnost da

seksualne manjine nisu više egzotične ili nevidljive unutar sportske zajednice. O LGBT zajednici se piše unutar rubrike "kultura" u 5,7 % slučajeva te slijede "Zagreb, "životne priče", "komentari/blogbuster", "zanimljivosti" i "premium" u kojima se LGBT pojavljuju u oko 2 % priloga.

Mediji mogu učiniti postojanje LGBT osoba vidljivim kroz uključivanje LGBT pitanja u *mainstream* medije pomoću, primjerice, praćenja stanja ljudskih i LGBT prava u zemlji, davanju počasti datumima važnim za LGBT zajednicu ili pisanju članak koji podižu svijest o pravima LGBT osoba (Dujmović i dr., 2019). Međutim, primjera pozitivne prakse i dalje ima u vrlo malom broju priloga. U 81,1 % priloga se ne navode pozitivni primjeri poput uspješne integracije LGBT osoba ili događaja i situacija u kojima čitatelji mogu dobiti više informacija o LGBT osobama i situacija kao o pozitivnim primjerima). Takvi se pozitivni primjeri mogu naći samo u 18,9 % svih priloga te ako ih usporedimo sa sadržajem i rubrikom, vidimo da je takvih pozitivnih primjera najviše unutar ispovijesti (životnih priča) LGBT osoba i rubrike "lifestyle/showbizz".

6.3. Najčešće spomenuta seksualnost

Seksualnost koja je najzastupljenija je LGBT, odnosno spominjanje više od jedne seksualnosti u prilogu (38,3 %). Nakon toga, najviše se izvještava o muškoj homoseksualnosti (32 %), dok je ženska homoseksualnost spomenuta tek u 9,1 % svih priloga. Iznenadjući velik broj priloga spominje transrodnost (14,3 %) kao glavnu seksualnost o kojoj se izvještava. Queer se spominje u 4,6 % priloga, dok se biseksualnost navodi u tek jednom prilogu.

Vidljivo je kako je muška homoseksualnost i dalje dominantna seksualnost, dok se o lezbijkama, biseksualnim osobama, transrodnim, interseksualnim, aseksualnim, transeksualnim, panseksualnim i queer osobama i dalje vrlo malo izvještava. Češćim izvještavanjem o seksualnostima koje nisu samo heteroseksualne ili istospolne između dva muškaraca, javnost se može osvijestiti o spolnom identitetu, rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji.

Kad pobliže pogledamo tekstove u kojima se navodi transrodnost, možemo zaključiti kako se o transrodnim osobama u većini slučajeva uopće ne piše (80 %), a ako se piše, tada je to neutralno (17,1 %). Tek su 2,3 % slučajeva se piše pozitivno, a samo jednom (0,6 %) se izvještavalo negativno. Iako ovakav prilično velik broj priloga o tranrodnosti može biti iznenadjuć, treba ipak istaknuti kako je najveći broj priloga bio "životna ispovijest" o Romani Taylor o kojoj se najviše pisalo na portalu jutarnji.hr te o Saši Đ. o kojoj se izvještavalo samo u 24sata.

BORBA ZA SVOJE 'JA'

METKOVAČANKA ROMANA BILA JE ROBERT, A OVO JE NJEZINA ŽIVOTNA PRIČA Danas sretno udana otkriva: 'Nevinost mi je nasilno uzeo muškarac blizak familiji'

AUTOR: Vinko Paić OBJAVLJENO: 12.06.2019. u 09:06

Slika 4: Članak o transrodnoj osobi Romani Taylor objavljen na portalu jutarnji.hr

120
komentara

'Ne mogu se vratiti u Srbiju jer ću biti na cesti ili će me ubiti...'

Transrodna Saša Đ. (23) požalila se na tretman u zagrebačkom zatvoru. Njezin slučaj ispitat će Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić

Like 102 Share Send Twitter Viber Email

Like 134 36507 prikaza

Autor: Helena Tkalčević Subota, 09.02.2019. u 20:09

Slika 5: Članak o transrodnoj osobi Saši Đ. Objavljen na portalu 24sata.hr

6.4. Količina neprimjerene terminologije ili govora mržnje

Pod neprimjerenom terminologijom smatra se politički nekorektan rječnik koji može uvrijediti osobu o kojoj se piše/govori, a koristi se namjerno ili iz neznanja da je pogrešan (Čaušević i Zlotrg, 2012). Na primjer, izrazi poput "peder", "lezba", "bolesno", "nenormalno" ili "homić" u kontekstu pisanja o LGBT temama i osobama smatraju se neprimjerenim rječnikom. Govorom mržnje se smatra izražavanje kojim se potiče, širi, promiče ili opravdava mržnja (Vijeće Europe, br. R (97) 20). U ovom radu analizirao se sadržaj komentara čitatelja ispod teksta i to tako da su se promatrali ukupni komentari čitatelja ispod jednog priloga, a ne svaki komentar zasebno.

Neprimjerena terminologija se unutar teksta nalazi u 15,4 % svih priloga. Kad se analiziraju tekstovi u kojima se nalazi neprimjerena terminologija, najviše je ima u citatima gdje se pojavljuje u 23 od 175 priloga (13,1 %), 1,7 % se nalazi izvan citata (3 priloga), a u citatima i izvan citata se može pronaći u samo jednom primjeru analiziranog priloga (0,6 %). Ako pogledamo unutar kojih priloga se najčešće nalazi neprimjerena terminologija, tada dolazimo do zaključka kako se radi o priložima u kojima je glavni sadržaj život LGBT osoba (6 od ukupno 27 priloga) te se govor mržnje i neprimjerena terminologija spominje kada sugovornik koji priča o svom životu i navodi riječi koje su mu u određenom razdoblju života bile upućene.

Autor priloga unutar kojih se pojavljuje neprimjerena terminologija se najčešće ograđuje od nje (u 10,3 % priloga), dok se u 5,1 % priloga autor ne ograđuje od neprimjerenog rječnika.

I dok se u tekstu nalazi tek manji broj neprimjerenih riječi, unutar komentara čitatelja stvar je puno drugačija. U većini slučajeva (62,9 %) komentari su pretežno negativni. Neutralni su u 16 % priloga, a pozitivni tek u 4,6 % slučajeva. Zanimljiv je podatak da se u 82,8 % priloga u kojima se pojavljuju komentari ispod teksta, neprimjerena terminologija ili govor mržnje pojavljuje tek u nešto malo više od polovice tih priloga (41,7 %). Ovaj podatak pokazuje da se komentari ne moderiraju (čak ni mjesec dana nakon objave priloga) te se korisnici portala zbog anonimnosti i nepostojanja sankcija, koriste neprimjerenim rječnikom i govorom mržnje.

6.5. Tip naslova

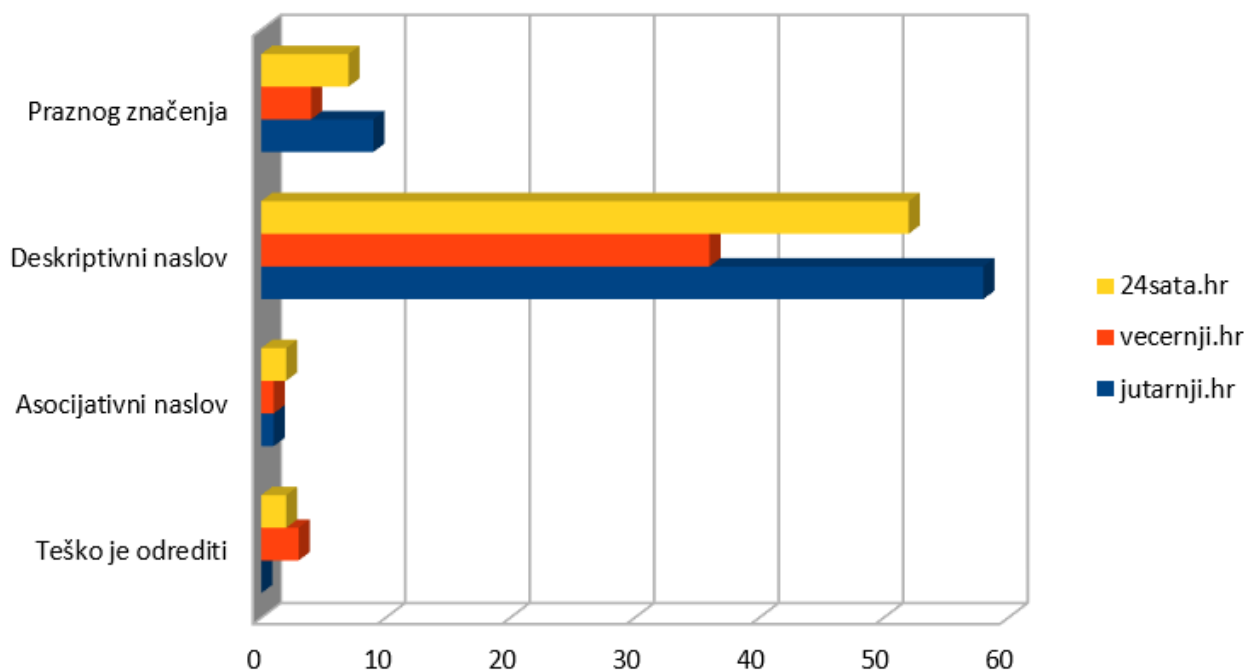
Naslovi su često najvažniji dio priloga, uz fotografiju, te vrlo često jedino što će čitatelj pročitati. Uloga novinskog naslova je takva da vrlo često samo o njima ovisi hoće li čitatelj pročitati ostatak teksta ili će ga jednostavno "preskočiti". Upravo se zato oni i opremaju tako da privuku čitatelje: na

posebnom (udarnom) mjestu, posebnim pismom, ključnim riječima ekspresivnog značenja, karakterističnim rečeničnim i interpunkcijskim znakovima (Silić, 2006).

Od ukupno 175 analiziranih priloga u ovom istraživanju, u 82 priloga se većina naslova podudara sa sadržajem teksta (46,9 %), a u 81 se naslov u potpunosti podudara sa sadržajem teksta (46,3 %). Tek u 12 analiziranih priloga naslov nije povezan s tekstom, od toga se u 2,9 % slučajeva naslov u potpunosti ne poklapa sa sadržajem teksta, a u 4 % slučajeva većina naslova nije u skladu sa sadržajem teksta. Zaključuje se i kako je većina naslova deskriptivnog tipa (83,4 %) što znači da se izravno referiraju na dio iz teksta te izražavaju sam sadržaj teksta pomoću primjerice izdvojenog citata jednog ili više izvora informacija iz teksta. Naslovi praznog sadržaja se pojavljuju u 11,4 % svih analiziranih naslova. Naslovi praznog značenja su oni naslovi koji ne imenuju ništa direktno iz samog teksta te su labavo povezani sa njegovim sadržajem. Naslovi asocijativnog značenja koji se javljaju kao asocijativna veza između imena i sadržaja te najčešće sadrže frazeme, izreke ili stihove pjesama se pojavljuju u samo 2,3 % svih priloga. O kakvom je naslovu riječ je bilo teško odrediti u 2,9 % slučajeva.

Na portalu jutarnji.hr deskriptivan naslov se pojavljuje u 58 od 68 priloga, naslov praznog značenja se pojavljuje u 9 priloga, a asocijativnog značenja samo jednom. Vecernji.hr također većinom ima deskriptivne naslove i to u 36 od 44 priloga, praznog značenja je 4 priloga, asocijativnog značenja samo jedan prilog, a u 3 priloga je bilo teško odrediti o kakvom je tipu naslova. Novinski portal 24sata.hr najviše objavljuje naslove deskriptivnog tipa (52 priloga od 63 priloga), potom naslove praznog značenja (7 priloga) te asocijativnog značenja (2 priloga). U dva analizirana priloga je bilo teško odrediti o kakvom je tipu naslova riječ.

Iako se očekivalo kako će naslovi koji izvještavaju o LGBT temama biti nepovezani sa sadržajem teksta, ovo istraživanje je pokazalo da na analiziranim portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr to nije slučaj. Naime, pretpostavljalo se kako će naslovi na portalima, koji se opremaju da privuku čitatelja, kao što je ranije u ovom radu spomenuto, biti više praznog sadržaja i "klikabilni". Međutim, u velikoj većini slučajeva su bili deskriptivnog tipa. Slijedom dobivenih rezultata ovog istraživanja, bilo bi zanimljivo istražiti i ostale portale koji nisu vezani uz print, poput index.hr i telegram.hr, a koji možda imaju različit tip naslova od ovih analiziranih.

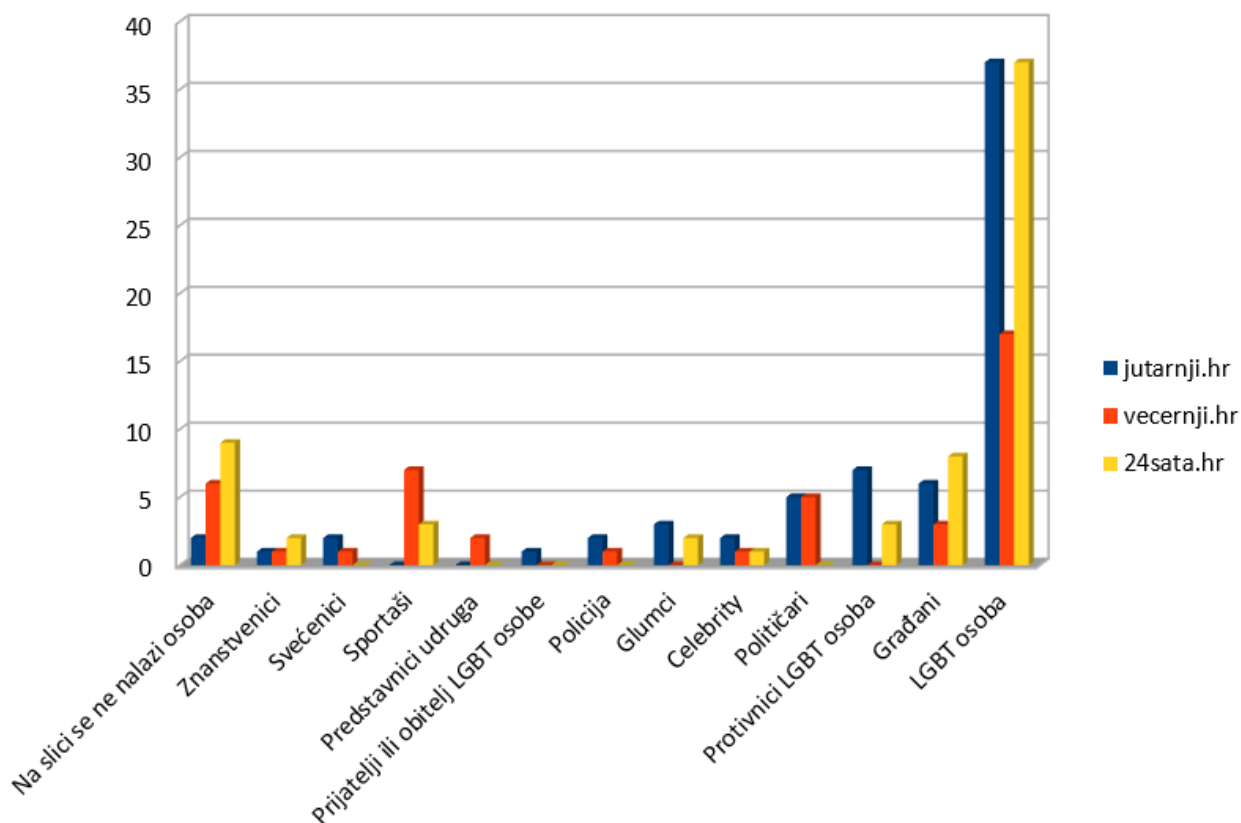
Tablica 6: Tip naslova. Uzorak analize (n=175)f

Što se tiče pristupa naslovu, on je u velikoj većini slučajeva neutralan (86,9 %). Pozitivan stav prema osobi, temi ili instituciji se može iščitati u 6,3 % priloga, dok je u 6,9 % naslova vidljivo izražen negativan stav prema osobi, temi ili instituciji iz naslova.

6.6. Vrsta grafičke opreme

Grafička oprema je vrlo važan dio novinskog priloga, a posebno fotografija. Ona privlači čitatelja i potiče ga na daljnje čitanje teksta. Bez nje, prilog izgleda nezanimljivo, prazno i neupečatljivo, a ako naslov sam po sebi nije dovoljno privlačan, prilog vjerojatno neće biti ni zamijećen (Kaić, 2017).

Kao najčešći oblik grafičke opreme se pojavljuje fotografija (87,4 %), potom ilustracija (6,9 %) i videozapis (3,4 %). Na fotografiji se najčešće nalazi LGBT osoba iz teksta (52 %), a potom građani (9,7 %), protivnici LGBT osoba (5,7 %), političari (5,7 %) i sportaši (5,7 %). U manje od 5 % se na fotografijama pojavljuju glumci, celebrityji, policija, netko od obitelji ili prijatelja LGBT osoba, predstavnici udruga, svećenici i znanstvenici. Osoba koja je prikazana na fotografiji je najčešće prikazana u pozitivnom svjetlu (84,6 %), a tek samo u 5,7 % je prikazana osoba u negativnom svjetlu.

Tablica 7: Osoba koja se nalazi na fotografiji. Uzorak analize (n=175)f

Fotografija, odnosno ilustracija i video su bili izravno povezani s tekstem u 73,1 % slučajeva, dok se u 25,1 % priloga nije mogla pronaći izravna vidljivost već se aludiralo na neki dio sadržaja teksta. Negativnost ili provokativnost grafičke opreme poput opscenih ili nasilnih scena, pretučenih ljudi, eksplicitnih detalja ili golotinje je pronađeno u 14,3 % priloga, dok u većini (85,1 %) nije bilo takvih primjera.

7. Zaključak

Nakon što je analizirano ukupno 175 priloga objavljenih na novinskim portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr u razdoblju od 1. siječnja 2019. godine do 30. lipnja 2019. godine, zaključeno je kako hrvatski mediji o LGBT temama izvještavaju neutralno, informativno i prigodno, najviše u vrijeme održavanja Povorke ponosa koja se slavi u lipnju. Kad se pogleda поближе sadržaj priloga, dolazi se do zaključka kako je uistinu velik broj (26 od 175 priloga) na temu Povorke ponosa. Taj podatak, iako se može interpretirati i kao medijsko osvješćivanje javnosti o događaju koji je vrlo važan za LGBT zajednicu, no kad se поближе pogledaju prilozima, dolazi se do zaključka kako ustvari nije tako. Naime, istraživanje je pokazalo da, kad se izvještava o Povorkama ponosa, prilozima ne ulaze dublje u povijest i razloge održavanja Povorke ponosa, a ne navode ni zahtjeve organizatora. Iako mediji zamjetno često izvještavaju o ovom, vrlo važnom po LGBT zajednicu događaju, nedostaje im dubinske analize koja bi javnost obrazovala o pravom značenju održavanja Povorka te ih pritom i senzibilizirala. U analiziranim prilozima je vidljiv i nedovoljan broj primjera pozitivne prakse (samo oko 19 % priloga). Pod time se misli na dublje analiziranje LGBT situacija, pozitivno prikazivanje LGBT osoba, njihova uspješna integracija u društvu i upoznavanje s LGBT pravima i najčešćim problemima s kojima se susreću.

Prigodno i incidentno izvještavanje može biti opasno jer stvara negativan kontekst. Ovisno o načinu na koji će mediji pristupiti određenoj temi, čitatelji će stvoriti određenu sliku. Mediji nisu samo refleksija stvarnosti, već moraju i odgovarati za način na koji prikazuju odnos društva prema LGBT zajednici, a ujedno i svojim izvještavanjem kreiraju taj odnos. Stoga, umjesto prigodničarskom, portali bi trebali težiti sustavnom i kontinuiranom izvještavanju o LGBT temama kojima će povećati vidljivost i senzibilizirati javnost (Turčilo, 2012).

Vrlo je zabrinjavajuće da je gotovo polovica priloga imala samo jedan izvor informacija u tekstu. Osim što je ovaj podatak zabrinjavajući jer pokazuje kako su mediji pristrani u izvještavanju, može ukazivati i na to da novinari nemaju znanja o LGBT temama te ne razmišljaju o važnosti kontaktiranja i navođenja bar dva izvora informacija. Novinari nisu (jedini) "krivci", pogotovo ako pogledamo koliko analiziranih priloga je ustvari autorski rad, a koliko ih je preneseno iz drugih medija ili medijskih agencija. Istraživanje je pokazalo kako je gotovo polovica tekstova (oko 47 %) preuzeta iz drugih medija, medijskih kuća ili nepotpisana. Autorski tekstovi, osim što pridonose vjerodostojnosti medija, ujedno znače i da je novinar (autor) teksta sam proučio temu o kojoj izvještava, kontaktirao nekoliko izvora informacija, pritom stekao određeno znanje i prenio ga čitateljima. Ako taj proces izostane, dobivaju se "copy-paste" tekstovi koji su nalik jedan na

drugoga (ili su identični) i ne pridonose razvijanju kritičkog i inkluzivnog društva kakvom trebamo težiti.

Pristranost se definira kao davanje prednosti jednom stajalištu. Iako je mišljenje pristrano, novinari u izvještavanju moraju težiti uravnoteženosti. To mogu postići ako prikažu različita stajališta i izvore informacija koji su suprotnog stava. Mediji imaju moć pristupa kojim mogu marginalizirati određene stavove ili uspostaviti agendu koja daje prednost i legitimnost jednoj strani, dok drugu stranu prikazuje kao manje vrijednu. Mediji mogu načinom na koji izvještavaju, prikazati nešto kao “negativno”, “strano”, “bolesno” i “drugачije” ili kao “pozitivno” i “poželjno” (Street, 2003).

U prilog boljem poznavanju LGBT osoba i događaja ne ide niti činjenica da su analizirani tekstovi u većini bili vijesti i kratki članci (oko 60 % svih tekstova). Kratka forma je jedna od karakteristika tabloidnih novina, a kratkoća je imperativ današnjeg vremena. Sve je više kratkih formi, a izostaje objašnjavanja pozadina, komentari i analize koje u hrvatskom novinarstvu imaju sve manji značaj (Malović, 2007b). Karakteristike novih medija su neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezanost i arhiviranost. S obzirom na to da se novi mediji, još uvijek nema ustaljenih formi u *online* novinarstvu (Brautović, 2006).

Online novinarstvo često zahtijeva ekskluzivnost i brzinu u donošenju vijesti pa se može zaključiti kako u takvom novinarstvu nema vremena i prostora za dublje analize. Međutim, kako čitatelj može saznati više o LGBT osobama, upoznati se s najvažnijim događajima bitnima za seksualne manjine ili razumjeti zašto je homofobija štetna za cijelo društvo, ako mu je ponuđeno samo desetak redaka suhoparnog teksta? S obzirom na to da novinski portali, za razliku od novina, televizije i radija, nisu ograničeni prostorom i vremenom emitiranja, postavlja se pitanje zašto prevladavaju kratke forme? Je li stvar u prevelikom obimu posla koji novinari moraju raditi pa se ne stignu dublje posvetiti jednoj temi ili je pak u pitanju bojazan da čitatelji neće htjeti "ni otvoriti" dugačak članak pa im se radije "serviraju" kratki tekstovi? O razlozima se može samo spekulirati, ali ovi podaci pokazuju da bi bilo dobro provesti istraživanje (npr. intervjui s novinarima i urednicima) u kojima bi se saznalo zašto se odlučuju upravo na ove forme.

Diskriminatorni govor i govor mržnje ima za cilj poniziti, zastrašiti, ušutkati, izolirati i napasti određenu skupinu. Učinci takvog govora su višestruko štetni. Mogu izazvati emocionalni stres, osjećaj poniženja i gubitka ljudskog dostojanstvo, mogu ušutkati žrtve zastršivanjem, poticati na fizičko nasilje, održavati stanje političke i društvene nejednakosti te učini mržnju prihvatljivom i vrijednom poštovanja. Protiv govora mržnje treba se boriti edukacijom, otvorenim i tolerantnim javnim raspravama, slobodom izražavanja i poštivanja prava drugih (Alaburić, 2018).

Jedan od podataka do kojih se došlo u ovom istraživanju, a koji najviše zabrinjava je da se komentari čitatelja ispod teksta ne kontroliraju te da se govor mržnje i neprimjerena terminologija nalazi u oko 42 % svih priloga. Čak ni mjesec dana nakon objave, komentari se ne brišu, a autori prolaze nekažnjeno. Iako se nasilje možda više ne događa na ulicama (što se može zaključiti iz ovog istraživanja), ono se, čini se, "prebacilo" na online platforme i web-stranice. Bilo bi zanimljivo provesti istraživanje koje proučava samo komentare čitatelja na portalima i društvenim mrežama te utvrditi koji komentari se najviše pojavljuju, koje teme su "najkomentiranije" te zašto medijske kuće ne moderiraju govore mržnje.

Zaključuje se kako hrvatski mediji o LGBT temama izvještavaju neutralno i informativno, s naslovima koji su uglavnom deskriptivni, a fotografije i naslovi povezani sa sadržajem teksta. Međutim, prostora za napredak itekako postoji, ponajviše u vidu formi članaka, izvoru informacija i kontroliranju neprimjerene terminologije i govora mržnje. Osim toga, upitno je zašto se mediji odlučuju prenositi tekstove s drugih portala i medijskih agencija, umjesto objavljivati autorske tekstove te zašto više izvještavaju o stranim događajima nego o domaćim. Ovo istraživanje ukazalo je na određene nedostatke i prednosti hrvatskih medija u izvještavanju o LGBT temama te može poslužiti kao "početna točka" za daljnja slična istraživanja.

8. Literatura

Alaburić, Vesna (2018) Važnost suzbijanja govora mržnje u medijima. U: Koštro, Milan (ur.) *Novinarstvo u javnom interesu: Radna bilježnica za novinare i urednike elektroničkih medija*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.

Bagić, Dragan i Gvozdanić, Anja (2015) *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj (izvještaj)*. Zagreb: GOOD inicijativa, GONG i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Banović, Damir (2011) *Prava i slobode LGBT osoba – Seksualna orijentacija i rodni identitet u pozitivnom pravu u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Barić, Sanja i Vincan, Sanja (2013) Ustavnopravno načelo jednakosti i pravno uređenje istospolnih zajednica. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*. 50(1): 81-113.

Bijelić, Nataša, Hodžić, Amir i Lapčević, Ana (2010). Seksualna orijentacija [online]. SEZAM. Dostupno na: <http://www.sezamweb.net/hr/seksualna-orijentacija/> [25. travnja 2019.]

Bijelić, Nataša, Hodžić, Amir i Lapčević, Ana (2010) Stereotipi i predrasude [online]. SEZAM. Dostupno na: <http://www.sezamweb.net/hr/stereotipi-i-predrasude/> [02.lipnja 2019.]

Brautović, Mato (2006) *Karakteristike novih medija u funkciji online novinarstva*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.

Car, Viktorija (ur) (2015) *Mi i oni kroz medijske naočale: medijski diskursi u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji*. Zagreb-Beograd-Sarajevo: Kuća ljudskih prava Zagreb, Kuća ljudskih prava i demokratije Beograd, PRAVA ZA SVE.

Čaušević, Jasmina (2012) Simboli. U: Gavrić, Saša i Čaušević, Jasmina (ur) *Pojmovnik LGBT kulture* (str. 424-432). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Čaušević, Jasmina i Zlotrg, Sandra (2012) Uvredljiva i politički nekorektna terminologija vezana za LGBTTIQ osobe. U: Huremović, Lejla (ur). *Izvan četiri zida: Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama* (str. 123-129). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Definis-Gojanović, Marija (2014) Ljudska prava i njihova zaštita. [PPT] Medicinski fakultet u Splitu. Dostupno na:

http://neuron.mefst.hr/docs/katedre/med_humanistika/Medicina/MHII/2013_14/1.HUM%20II%20-%20za%20studente.pdf

Dujmović, Silvia Žufić, Paganis, Philippos, Theofilopoulos, Thanasis i Vajagić, Nataša (2019) *Priručnik za medijsko izvyještavanje o LGBT pitanjima*. Poreč: Centar za građanske inicijative Poreč.

Durkalić, Masha (2012) *Queer teorija i Foucault*. U: Spahić, Aida i Gavrić, Saša (ur.) *Čitanka LGBT ljudskih prava* (str. 47-56). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll - ured u BiH.

Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu DKMK. Kako prepoznati senzacionalizam u medijima. Dostupno na: <http://dkmk.hr/wp-content/uploads/2016/01/Kako-prepoznati-senzacionalizam-u-medijima.pdf> [25. svibnja 2019.]

Džoić, Zrinka (2016) *Queer literatura u narodnim knjižnicama*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. *Narodne novine* (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10). Preuzeto s: [https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda)

GONG (2015) Pregledni izvještaj o praćenju govora mržnje, diskriminatornog i stereotipizirajućeg govora u medijima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 10/2015 do 12/2015. Zagreb. Dostupno na: https://www.gong.hr/media/uploads/20151230_kvant_izvje%20c5%20altaj_o_pracenju.pdf [01. lipnja 2019.]

Hasanagić, Jasmina (2012) *Spol, rod, rodne uloge, rodni identitet i seksualna orijentacija*. U: Spahić, Aida i Gavrić, Saša (ur.) *Čitanka LGBT ljudskih prava* (str. 42-47). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll, ured u BiH.

Hodžić, Edin i Jusić, Tarik (2010) *Na marginama: Manjine i mediji u jugoistočnoj Evropi*. Sarajevo: Mediacentar.

Huremović, Lejla (2012) *Izvan četiri zida: Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Huremović, Lejla (2012) *Coming out*. U: Spahić, Aida i Gavrić, Saša (ur.) *Čitanka LGBT ljudskih prava* (str. 224-230) Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll, ured u BiH.

Huremović, Lejla (2016) *Ka pozitivnim praksama 3: izvještavanje mediju u 2015. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Huremović, Lejla i Čaušević, Jasmina (2018) *Ka pozitivnim praksama 5: Izvještavanje medija u 2017. godini o LGBTI temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

ILGA Europe (2015) Rainbow Europe Index. Dostupno na: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/side_b-rainbow_europe_index_may_2015_no_crops.pdf [15.srpnja 2019.]

Ioannou, Christina (2019) Uvod. U: Theofilopoulos, Thanasis (ur.) *Priručnik za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima* (str.6-8). Poreč: Centar za građanske inicijative Poreč.

Izvešće o radu za 2016. Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (2017) Zagreb: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

Izvešće o radu za 2017. Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova (2018) Zagreb: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

Kaić, Petra (2017) *Fotografija kao sredstvo komunikacije – medijski prikazi stvarnosti*. Diplomski rad. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

Knezović, Matea (2016) *Povorka ponosa u Splitu: Longitudinalna analiza novinskih objava 2011.-2015*. Diplomski rad. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Koltay, Tibor (2011) The media and the literacies: media literacy, information literacy, digital literacy. *Media Culture & Society*. 33(2): 211-221. SAGE Publications.

Komar, Olivera i Batrićević, Nemanja (2017) Aktivnost 3.3: Obuka mladih istraživača Zapadnog Balkana u oblasti metodologije naučnog rada. Univerzitet Crne Gore. Dostupno na: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_6585/objava_11840/fajlovi/Analiza%20sadrzaja%20teorijski%20uvod.pdf [05.srpnja 2019.]

Kondor-Langer, Mirjana (2015) Zaštita prava LGBT osoba: zakonodavstvo i policija. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*. 23(2): 282-305.

Kunczik, Michael i Zipfel, Astrid (1998) *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert – ured u Zagrebu.

Labaš, Danijel (ur.) (2010) *Mediji i društvena odgovornost - Zbornik radova znanstvenoga Okruglog stola s međunarodnim sudjelovanjem, Studijsko središte Hrvatskih studija u Skradinu, 29. do 31. svibnja 2009.* Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

Lezbijska organizacija Rijeka "LORI" (2004) *Mediji i LGBT zajednica: Priručnik za novinarke i novinare o LGBT zajednici.* Rijeka: Lezbijska organizacija Rijeka "LORI".

Ljevak, Kristina, Čaušević, Jasmina i Huremović, Lejla (2014) *Čekajući ravnopravnost 2: Analiza izvještavanja štampanih medija o LGBT temama u Bosni i Hercegovini u 2013. godini.* Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Ljubičić, Višnja (2015) Iskustva Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u suzbijanju homofobije. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju.* 23(2): 253-281.

Malović, Stjepan, ur. (2004) *Bogatstvo različitosti.* Zagreb: ICEJ, OESS i Sveučilišna knjižara.

Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva.* Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Malović, Stjepan (2007a) *Mediji i društvo.* Zagreb: ICEJ i Sveučilišna knjižara.

Malović, Stjepan (ur.) (2007b) *Vjerodostojnost novina.* ICEJ i Sveučilišna knjižara.

Malović, Stjepan, Ricchiardi, Sherri i Vilović, Gordana (2007) *Etika novinarstva.* Zagreb: ICEJ i Sveučilišna knjižara.

Marušić, Antonela (2015) Iz ormara pod tepih. Tretman LGBT populacije u hrvatskim medijima [online]. Zarez – Dvotjednik za kulturu i društvena zbivanja. Dostupno na: <http://www.zarez.hr/clanci/iz-ormara-pod-tepih> [01.lipnja 2019.]

McNair, Brian (2004) *Striptiz kultura: Seks, mediji i demokratizacija žudnje.* Zagreb: Jesenski i Turk.

Milivojević, Snježana (2012) Razlike i drugost. U: Huremović, Lejla (ur.) *Izvan četiri zida: Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama* (str. 13-15). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Novosel, Ivan (2015) Suzbijanje diskriminacije na temelju seksualne orijentacije u Europi [PDF] Dostupno na: https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/JMM_web_2/JMM%20web/SUZBIJANJE-

[01.lipnja 2019.]

Opća deklaracija o pravima čovjeka. *UN-ov Ured Visokog povjerenika za ljudska prava* Dostupno na: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf [19. svibnja 2019.]

Petković, Danijela i Kozjak Mikić, Zlatka (2015) Aktivnosti Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u suzbijanju diskriminacije LGBT osoba. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*. 23(2): 306-334.

Popov, Matea, Jurčić, Marko, Bandalo, Ana i Labavić, Natalija (2011) *Priručnik o suzbijanju nasilja protiv LGBT osoba za policijske djelatnike/ice*. Zagreb: Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost.

Potter, W. James (2001) *Media Literacy*. Second Edition. London: SAGE Publication.

Raguž, Anđelka, Ivasović, Sebastijan i Kukolić, Ema (2018) Medijski prijepori u objavama hrvatskih dnevnih novina: primjer izvještavanja o referendumu o ustavnoj definiciji braka u 2013. godini. *Suvremene teme: međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti*, 9(1): 49-69.

Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

Spahić, Aida i Gavrić, Saša, ur. (2012) *Čitanka LGBT ljudskih prava*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll, ured u BiH.

Spahić, Aida (2012) Homofobija – fobija koju društvo podržava. U: Spahić, Aida i Gavrić, Saša (ur.) *Čitanka LGBT ljudskih prava* (str. 207-223). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll, ured u BiH.

Street, John (2003) *Masovni mediji, politika i demokracija*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Trbonja, Nermina (2012) Zajednica. U: Gavrić, Saša i Čaušević, Jasmina (ur) *Pojmovnik LGBT kulture* (str. 495-498). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Heinrich Böll - ured u BiH.

Turčilo, Lejla (2012) "Mi" i "Oni" – Važnost izvještavanja o LGBT temama. U: Huremović, Lejla (ur.) *Izvan četiri zida: Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama* (str. 10-13). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Vasić, Vladana (2012) Transrodnost. U: Spahić, Aida i Gavrić, Saša (ur.) *Čitanka LGBT ljudskih prava* (str. 80-87). Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll, ured u BiH.

Vijeće Europe: odbor ministara. Preporuka Vijeća Europe br. R (97) 20 (str.106-108). Dostupno na: <https://rm.coe.int/1680505d5b> [18. svibnja 2019.]

Writing@CSU: Writing Guide (2014) Colorado State University. Dostupno na: <https://writing.colostate.edu/guides/guide.cfm?guideid=61> [06.srpnja 2019.]

Zagreb Pride (2013) Životi LGBTIQ osoba u RH: više nasilja i diskriminacija u odnosu na period ranije te velika potreba za zakonskom regulacijom obiteljskog života istospolnih parova – Tematska sjednica Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskoga Sabora. Zagreb: Zagreb Pride.

Zakon o medijima. *Narodne novine* (NN 59/04, 84/11, 81/13). Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>

Zakon o suzbijanju diskriminacije. *Narodne novine* (NN 85/08, 112/12). Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/490/Zakon-o-suzbijanju-diskriminacije>

Zgrabljic Rotar, Nada (ur.) (2005) *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: MediaCentar.

Sažetak

Diplomski rad “Izvještavanje portala jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr o LGBT temama” imao je za cilj istražiti medijsku reprezentaciju LGBT tema i osoba na hrvatskim novinskim portalima. Istraživalo se hrvatske novinske portale jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr u razdoblju od 1. siječnja 2019. do 30. lipnja 2019. godine. Istraživanje je provedeno analizom sadržaja, na uzorku od 175 jedinica analize – priloga. Analizirao se naslov, nadnaslov, podnaslov, međunaslov, tekst priloga, fotografija, grafička oprema i komentari čitatelja ispod teksta. Analitičkom matricom se istražila zastupljenost LGBT tema na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr; način izvještavanja portala o LGBT temama i zajednici; dominantna seksualnost; zastupljenost neprimjerene terminologije i govora mržnje te tip naslova i grafička oprema. Uzorak je bio namjeran i do priloga se dolazilo upisujući ključne riječi u pretraživač poput “LGBT”, “gay” i “homoseksualnost”.

Rezultati su pokazali kako portali rijetko objavljuju pozitivne primjere kad se radi o LGBT temama, izvještavaju informativno, neutralno i prigodno najviše u vrijeme održavanja Povorke ponosa, koriste mali broj izvora informacija i kratke forme, sadržajno najviše izvještavaju o seksualnosti, napadima na LGBT zajednicu i životnim pričama te se većinom fokusiraju na zbivanja iz svijeta, a ne iz Hrvatske. Ovo istraživanje je pokazalo da su hrvatski portali pristrani, ne senzibiliziraju javnosti o LGBT temama i njihovim problemima, ne pišu dovoljno o domaćim zbivanjima vezanim uz LGBT zajednicu te prigodnim izvještavanjem ne doprinose povećanju vidljivosti LGBT zajednice.

Ključne riječi: LGBT, hrvatski web portali, jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr, seksualne manjine, seksualnost, ljudska prava, analiza sadržaja

Summary

Thesis “Reporting on LGBT topics on jutarnji.hr, vecernji.hr and 24sata.hr News Portals” aimed to explore the media representation on LGBT topics and community on Croatian News Portals. The Croatian News Portals jutarnji.hr, vecernji.hr i 24sata.hr were researched in the period from 1 January 2019 to 30 June 2019. The research was carried out using content analysis on a sample of 175 units of analysis – news report. The title, headline, subheadline, inter-title, text, photograph, graphic equipment and comments of the readers below the text were all being analysed. Analytical matrix explored on representation of LGBT topics on portals jutarnji.hr, vecernji.hr and 24sata.hr; how the portals report on LGBT topics and community, dominant sexuality; representation of inappropriate terminology and hate speech and type of headlines and graphic equipment. The sample was intentional and news reports were obtained using search engine and key word such as “LGBT”, “gay” and “homosexuality”.

The results have showed that portals rarely publish positive examples of LGBT topics, they report informatively, neutrally and conveniently – mostly during Pride Marches, use a small number of sources of information and short forms, substantively publish about sexuality, attacks on LGBT community and life stories and is mostly focused on world events, not from Croatia. This research has shown that Croatian portals are biased, do not sensitize the public on LGBT topics and their problems, do not write enough about domestic events related to the LGBT and do not contribute to increasing the visibility of the LGBT community.

Keyword: LGBT, Croatian News Portals, jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr, sexual minorities, sexuality, human rights, content analysis

Prilozi

Popis tablica i ilustracija

Tablica 1: Izvještavanje o LGBT temama s obzirom na vrijeme (mjesec) objave

Tablica 2: Broj izvora informacija u prilogu

Tablica 3: Tip izvora informacija koji se najčešće pojavljuje

Tablica 4: Sadržaj priloga

Tablica 5: Sadržaj priloga na portalima jutarnji.hr, vecernji.hr i 24 sata.hr

Tablica 6: Tip naslova

Tablica 7: Osoba koja se nalazi na fotografiji

Slika 1: Komentar na portalu 24sata.hr na prilog naslova "Prvi Pride u Makedoniji, Nije bilo incidenata niti u Beogradu"

Slika 2: Komentar na portalu 24sata.hr na prilog naslova "U tijeku Zagreb Pride: Uhićen jedan čovjek, čeka ispitivanje"

Slika 3: Komentar na portalu jutarnji.hr naslova "Fotoizvještaj sa splitske parade ponosa. Brojni ugledni Splićani šetali u povorci, bilo je pjesme i plesa, prvi put nije podignuta zastava duginih boja"

Slika 4: Članak o transrodnoj osobi Romani Taylor objavljen na portalu jutarnji.hr

Analitička matrica

1. Portal

1. jutarnji.hr
2. vecernji.hr
3. 24sata.hr

2. Dan objave

1. Ponedjeljak
2. Utorak
3. Srijeda
4. Četvrtak
5. Petak

6. Subota
7. Nedjelja

3. Mjesec objave

1. Siječanj
2. Veljača
3. Ožujak
4. Travanj
5. Svibanj
6. Lipanj

4. Koliko izvora informacija se navodi u prilogu?

1. Jedan
2. Dva
3. Tri
4. Četiri i više
5. Nema izvora

5. Tip izvora koji se najviše pojavljuje?

1. Političar
2. Građani
3. Predstavnici udruga
4. Novinari /medijski djelatnici
5. Liječnici
6. LGBT osobe
7. Obitelj i/ili prijatelji LGBT osoba
8. Međunarodne udruge
9. Celebrityji
10. Novinske agencije
11. Predsjednik/ica
12. Premijer/kancelar
13. Sportaši
14. Sudbena vlast
15. Veleposlanik
16. Vlasnici tvrtke/organizacije

17. Vlada
18. Znanstvenici
19. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
20. Neimenovani izvor informacija

6. Razlikovanje informacija od stava?

1. U prilogu je izražena samo informacija
2. Izražen je samo stav
3. Izražena je informacija i stav
4. Teško je odrediti

7. Sadržaj članka?

1. ZG Pride
2. ST Pride
3. Međunarodni Pride
4. Napad na LGBT osobe
5. Prosvjed LGBT zajednice
6. Kršenje ljudskih prava
7. Akcije/predavanja LGBT zajednice
8. LGBT prava
9. Coming out
10. Reagiranje javnosti
11. Znanstveno istraživanje
12. Autorov komentar
13. O životu osoba (ispovijest)
14. Gay brak /životno partnerstvo
15. Seksualnost
16. Posvajanje djece / roditeljstvo

8. Na koji način se u prilogu izvještava o LGBT temama?

1. Pozitivno
2. Negativno
3. Neutralno
4. Mješovito

5. Teško je odrediti

9. ŽANR

1. Vijest (do 10 redaka)
2. Kratki članak
3. Članak
4. Veliki članak- analiza
5. Reportaža
6. Komentar
7. Kolumna
8. Intervju
9. Fotovijest
10. Videovijest
11. Glas naroda
12. Citati
13. Paneli
14. Ispravak/demanti
15. Priopćenje

10. Tko se nalazi na fotografiji?

1. LGBT osoba
2. Građani
3. Protivnici LGBT osoba
4. Političari
5. Premijer/ka
6. Predsjednik/ca
7. Celebrity
8. Na slici se ne nalazi osoba
9. Glumci
10. Policija
11. Netko iz obitelji ili prijatelj LGBT osobe
12. Predstavnici udruga
13. Sportaši
14. Svećenici

15. Znanstvenici

11. Kako su prikazane osobe na fotografiji?

1. Pozitivno
2. Negativno
3. Nema osoba na fotografiji

12. U kojoj rubrici se pojavljuje prilog?

1. Unutarnja politika/Vijesti/Hrvatska
2. Vanjska politika
3. Crna kronika
4. Zagreb
5. Kultura
6. Lifestyle/ Showbizz
7. Životne priče
8. Komentari / blogbuster
9. Zanimljivosti
10. Premium
11. Sport

13. Pojavljuje li se u prilogu neprimjerena terminologija?

1. DA
2. NE

14. Ako se u prilogu pojavljuje neprimjerena terminologija, gdje se ona nalazi?

1. U citatima
2. Izvan citata
3. U citatima i izvan citata
4. Nema neprimjerene terminologije

15. Autor priloga se ograđuje od neprimjerene terminologije?

1. Da
2. Ne
3. Nema neprimjerene terminologije

16. Ako se u prilogu navodi seksualna orijentacija, o kojoj je seksualnosti riječ?

1. Heteroseksualnost
2. Homoseksualnost (muška)
3. Homoseksualnost (ženska)
4. Homoseksualnost (oboje)
5. Biseksualnost
6. Panseksualnost
7. Transrodnost
8. Queer
9. LGBT (više od jedne seksualnosti)
10. Seksualnost se ne navodi

17. Ako se u prilogu spominje transrodna osoba, na koji je način ona prikazana?

1. Pozitivno
2. Negativno
3. Neutralno
4. Ne spominje se transrodna osoba

18. Je li naslov povezan s tekstom priloga?

1. Naslov se podudara sa sadržajem teksta
2. Naslov se ne podudara sa sadržajem teksta
3. Većina naslova se podudara sa sadržajem teksta
4. Većina naslove se ne podudara sa sadržajem teksta

19. Tip naslova

1. Praznog značenja – ne imenuju ništa direktno iz samog teksta, labavo su povezani sa sadržajem teksta
2. Deskriptivni – izravno se referira na dio iz teksta, izražava sadržaj teksta, denotativan je
3. Asocijativnog značenja – javlja se kao asocijativna veza između imena i sadržaja, najčešće sadrži frazeme, izreke, stihove pjesama...
4. Teško je odrediti

20. Pristup naslova

1. Pozitivan - u naslovu se prema osobi, instituciji ili temi zauzima pozitivan stav

2. Negativan – u naslovu se prema osobi, instituciji ili temi zauzima negativan stav ili se aludira na negativnost
3. Neutralan

21. Autor članka?

1. Muški
2. Ženski
3. Redakcija
4. Novinska agencija
5. Postoji više autora teksta
6. Veleposlanici
7. Preuzeto iz drugih medija
8. Teško je utvrditi

22. Jesu li zbivanja/ljudi/situacije o kojima se izvještava domaća ili strana?

1. Domaća
2. Strana
3. Oboje

23. Vrsta grafičke opreme?

1. Fotografija
2. Video
3. Ilustracija
4. Grafika (tablice, mape)
5. Više različite opreme
6. Ostalo
7. Nema grafičke opreme

24. Odnos fotografije/videoa i teksta

1. Izravno su povezani (prikazana je osoba/zbivanje koje se spominje u tekstu)
2. Nisu izravno povezani (Aludira se na neki dio sadržaja teksta)
3. Nema opreme

25. Negativnost ili provokativnost fotografija/videoa

1. Vidljiva je provokativnost/negativnost (prikazane su opscene scene, nasilje, pretučene osobe, golotinja...)
2. Nije vidljiva provokativnost/negativnost
3. Nema fotografije/videoa

26. Primjer pozitivne prakse?

1. U prilogu se navode pozitivni primjeri (uspješna integracija ili socijalna uključenost LGBT osoba, čitatelj dobiva više informacija o LGBT osobama i situacijama kao o pozitivnim primjerima)
2. Ne navode se pozitivni primjeri (prilog ne navodi uspješne socijalne integracije LGBT osoba, događaje i situacije)

27. Komentari čitatelja ispod priloga

1. Pretežno pozitivni
2. Pretežno negativni
3. Neutralni
4. Nema komentara
5. Komentari su zaključani

28. Spominje li se u komentarima čitatelja neprimjerena terminologija i/ili govor mržnje?

1. Da
2. Ne
3. Nema komentara